

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 25ης Μαρτίου 2021 *

«Αίτηση αναιρέσεως – Ανταγωνισμός – Άρθρο 102 ΣΛΕΕ – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Σλοβακική αγορά υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο – Κανονιστική υποχρέωση παροχής πρόσβασης στον τοπικό βρόχο η οποία έχει επιβληθεί στους φορείς εκμετάλλευσης που διαθέτουν σημαντική ισχύ – Όροι τους οποίους θέτει ο κατεστημένος φορέας για την αδεσμοποίητη πρόσβαση άλλων φορέων εκμετάλλευσης στον τοπικό βρόχο – Αναγκαίος χαρακτήρας της πρόσβασης – Συμπίεση των περιθωρίων κέρδους – Κόστος – Ανταγωνιστής τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικός με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση εταιρία – Δικαιώματα άμυνας»

Στην υπόθεση C-165/19 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2019,

Slovak Telekom a.s., με έδρα την Μπρατισλάβα (Σλοβακία), εκπροσωπούμενη από τον D. Geradin, avocat, και τον R. O'Donoghue, QC,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Farley, M. Kellerbauer, L. Malferrari και C. Vollrath, καθώς και από την L. Wildpranner,

καθής πρωτοδίκως,

Slovanet a.s., με έδρα την Μπρατισλάβα, εκπροσωπούμενη από τον P. Tisaj, advokát,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τρίτου τμήματος, N. Wahl, F. Biltgen και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: D. Dittert, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Ιουνίου 2020,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Slovak Telekom a.s. ζητεί, πρώτον, την εν όλω ή εν μέρει ακύρωση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Slovak Telekom κατά Επιτροπής (T-851/14, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2018:929), με την οποία απορρίφθηκε εν μέρει η προσφυγή της με αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως C(2014) 7465 τελικό της Επιτροπής, της 15ης Οκτωβρίου 2014, περί διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση AT.39523 – Slovak Telekom), όπως διορθώθηκε με την απόφαση C(2014) 10119 τελικό της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 2014, καθώς και με την απόφαση C(2015) 2484 τελικό της Επιτροπής, της 17ης Απριλίου 2015 (στο εξής: επίδικη απόφαση), δεύτερον, την εν όλω ή εν μέρει ακύρωση της επίδικης αποφάσεως και, τρίτον, επικουρικώς, την ακύρωση ή τη μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα με την εν λόγω απόφαση.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός (ΕΚ) 2887/2000

- 2 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 6 και 7 του κανονισμού (ΕΚ) 2887/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την αδεσμοποίηση πρόσβαση στον τοπικό βρόχο (ΕΕ 2000, L 336, σ. 4), είχαν ως εξής:

«(3) Ο “τοπικός βρόχος” είναι το φυσικό κύκλωμα στρεπτού ζεύγους μεταλλικών καλωδίων στο σταθερό δίκτυο δημόσιας τηλεφωνίας που συνδέει το σημείο τερματισμού του δικτύου στις εγκαταστάσεις του πελάτη με τον κύριο κατανεμητή ή συναφή εγκατάσταση του φορέα εκμετάλλευσης. Όπως αναφέρεται στην πέμπτη έκθεση της [Ευρωπαϊκής] Επιτροπής για την εφαρμογή της δέσμης ρυθμίσεων στις τηλεπικοινωνίες, το δίκτυο τοπικής πρόσβασης παραμένει ένα από τα λιγότερο ανταγωνιστικά τμήματα της απελευθερωμένης αγοράς τηλεπικοινωνιών. Οι νεοεισερχόμενοι δεν διαθέτουν εκτεταμένες εναλλακτικές υποδομές δικτύου και δεν είναι σε θέση, με παραδοσιακές τεχνολογίες, να φτάσουν το επίπεδο των οικονομιών κλίμακας και την εμβέλεια των φορέων εκμετάλλευσης που έχουν οριστεί ως κατέχοντες σημαντική ισχύ στην αγορά του σταθερού δικτύου δημόσιας τηλεφωνίας. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι οι εν λόγω φορείς εκμετάλλευσης ανέπτυξαν τις τοπικές μεταλλικές υποδομές τους πρόσβασης εντός μεγάλων χρονικών διαστημάτων, προστατευόμενοι από αποκλειστικά δικαιώματα, ήταν δε σε θέση να χρηματοδοτούν το επενδυτικό κόστος μέσω μονοπωλιακών [προσόδων].

[...]

- (6) Δεν θα ήταν οικονομικά βιώσιμο για τους νεοεισερχόμενους να δημιουργήσουν εκ νέου υποδομή πρόσβασης τοπικού βρόχου μεταλλικών αγωγών, αντίστοιχη με αυτή του επίσημου φορέα εκμετάλλευσης στο σύνολό της και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα. Οι εναλλακτικές υποδομές, όπως η καλωδιακή τηλεόραση, οι δορυφόροι, οι ασύρματοι τοπικοί βρόχοι γενικά δεν προσφέρουν, προς το παρόν, την ίδια λειτουργικότητα ή τη γενικευμένη παρουσία των δικτύων του επίσημου φορέα εκμετάλλευσης, παρότι οι συνθήκες στα κράτη μέλη ενδέχεται να διαφέρουν.

- (7) Η αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο επιτρέπει στους νεοεισερχομένους να ανταγωνιστούν τους κοινοποιημένους φορείς εκμετάλλευσης παρέχοντας υπηρεσίες μετάδοσης δεδομένων υψηλής ταχύτητας για συνεχή πρόσβαση στο Διαδίκτυο και για εφαρμογές πολυμέσων μέσω της τεχνολογίας ψηφιακής γραμμής συνδρομητή (DSL), καθώς και υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας. Η υποβολή λογικού αιτήματος για αδεσμοποίητη πρόσβαση υποδηλώνει ότι η πρόσβαση είναι αναγκαία για την παροχή των υπηρεσιών του δικαιούχου και ότι η άρνησή του θα εμπόδιζε, θα περιόριζε ή θα στρέβλωνε τον ανταγωνισμό σε αυτόν τον τομέα.»
- 3 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Σκοπός και πεδίο εφαρμογής», όριζε τα ακόλουθα:
- «1. Ο παρών κανονισμός σκοπό έχει να εντείνει τον ανταγωνισμό και να τονώσει την τεχνολογική καινοτομία στην αγορά της τοπικής πρόσβασης, μέσω της θέσπισης εναρμονισμένων όρων για την αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστική παροχή ευρέος φάσματος υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
2. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στην αδεσμοποίητη πρόσβαση στους τοπικούς βρόχους και στις συναφείς εγκαταστάσεις των κοινοποιημένων φορέων εκμετάλλευσης όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο α).
- [...]»
- 4 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού περιλάμβανε τους εξής ορισμούς:
- «[...]
- α) “κοινοποιημένος φορέας εκμετάλλευσης”: φορείς σταθερών δημόσιων τηλεφωνικών δικτύων οι οποίοι έχουν οριστεί από την εθνική κανονιστική αρχή ως έχοντες σημαντική ισχύ στην αγορά παροχής σταθερών δημόσιων τηλεφωνικών δικτύων και υπηρεσιών [...]
- [...]
- γ) “τοπικός βρόχος”: το φυσικό κύκλωμα στρεπτού ζεύγους μεταλλικών καλωδίων που συνδέει το σημείο τερματισμού του δικτύου στις εγκαταστάσεις του συνδρομητή με τον κεντρικό καταναεμητή ή με αντίστοιχη εγκατάσταση στο σταθερό δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο.
- [...]».
- 5 Το άρθρο 3 του ίδιου κανονισμού είχε ως εξής:
- «1. Οι κοινοποιημένοι φορείς εκμετάλλευσης δημοσιεύουν από τις 31 Δεκεμβρίου 2000, και τηρούν ενήμερη, προσφορά αναφοράς για αδεσμοποίητη πρόσβαση στους τοπικούς τους βρόχους και στις συναφείς εγκαταστάσεις, στην οποία περιλαμβάνονται τουλάχιστον τα στοιχεία του παραρτήματος. Η προσφορά είναι επαρκώς αδεσμοποίητη, ώστε ο δικαιούχος να μην πρέπει να πληρώνει για στοιχεία ή εγκαταστάσεις του δικτύου που δεν χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του, και περιέχει περιγραφή των στοιχείων της προσφοράς, των σχετικών όρων και προϋποθέσεων και των επιβαρύνσεων.
2. Από τις 31 Δεκεμβρίου 2000, οι κοινοποιημένοι φορείς εκμετάλλευσης ικανοποιούν, υπό διαφανείς, δίκαιους και ισότιμους όρους, τις εύλογες αιτήσεις των δικαιούχων για αδεσμοποίητη πρόσβαση στους τοπικούς τους βρόχους και στις συναφείς εγκαταστάσεις. Οι αιτήσεις απορρίπτονται μόνον βάσει αντικειμενικών κριτηρίων σχετικών με το τεχνικώς εφικτό ή την ανάγκη διατήρησης της ακεραιότητας

του δικτύου. [...] Οι κοινοποιημένοι φορείς εκμετάλλευσης θέτουν στη διάθεση των δικαιούχων εγκαταστάσεις ισοδύναμες με εκείνες που παρέχουν για τις δικές τους υπηρεσίες ή τις συνδεδεμένες με αυτούς εταιρίες, με τους ίδιους όρους και τα ίδια χρονικά πλαίσια.

[...]»

- 6 Δυνάμει των άρθρων 4 και 6 της οδηγίας 2009/140/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση των οδηγιών 2002/21/EK σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, 2002/19/EK σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους, και 2002/20/EK για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ 2009, L 337, σ. 37), ο κανονισμός 2887/2000 καταργήθηκε με ισχύ από τις 19 Δεκεμβρίου 2009.

Η οδηγία 2002/21/EK

- 7 Το άρθρο 8 της οδηγίας 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία πλαίσιο) (ΕΕ 2002, L 108, σ. 33), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/140, προβλέπει τα ακόλουθα:

«[...]

2. Οι εθνικές κανονιστικές αρχές προάγουν τον ανταγωνισμό στην παροχή δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφών ευκολιών και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων:

[...]

- β) μεριμνώντας ώστε να μην υφίσταται στρέβλωση ούτε περιορισμός του ανταγωνισμού στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένης της διανομής περιεχομένου·

[...]

5. Οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές εφαρμόζουν, προς επίτευξη των στόχων πολιτικής που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3 και 4, αντικειμενικές, διαφανείς, αμερόληπτες και αναλογικές ρυθμιστικές αρχές, ιδίως μέσω:

[...]

- στ) της επιβολής ex ante ρυθμιστικών υποχρεώσεων μόνον εφόσον δεν υφίσταται αποτελεσματικός και βιώσιμος ανταγωνισμός και της άρσης των υποχρεώσεων αυτών αφ' ης στιγμής πληρούται αυτή η προϋπόθεση.»

Το ιστορικό της διαφοράς

- 8 Το ιστορικό της διαφοράς, όπως αυτό εκτίθεται στις σκέψεις 1 έως 53 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μπορεί να συνοψιστεί ως εξής.

- 9 Η αναιρεσείουσα είναι ο κατεστημένος φορέας τηλεπικοινωνιών στη Σλοβακία. Κατά το διάστημα από τις 12 Αυγούστου 2005 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010, η Deutsche Telekom AG (στο εξής: DT), ο κατεστημένος φορέας τηλεπικοινωνιών στη Γερμανία και επικεφαλής εταιρία του ομίλου Deutsche Telekom, κατείχε ποσοστό 51 % στο κεφάλαιο της αναιρεσείουσας.
- 10 Η αναιρεσείουσα, η οποία έως το 2000 διατηρούσε εκ του νόμου μονοπώλιο στη σλοβακική αγορά τηλεπικοινωνιών, είναι ο μεγαλύτερος τηλεπικοινωνιακός φορέας και πάροχος ευρυζωνικής πρόσβασης στη Σλοβακία. Τα χάλκινα δίκτυα και το κινητό δίκτυο της αναιρεσείουσας καλύπτουν το σύνολο σχεδόν της επικράτειας της Σλοβακίας.
- 11 Κατόπιν αναλύσεως της αγοράς, η σλοβακική ρυθμιστική αρχή του τομέα των τηλεπικοινωνιών (στο εξής: TUSR) όρισε, το 2005, την αναιρεσείουσα ως φορέα κατέχοντα σημαντική ισχύ στην αγορά χονδρικής για την αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο, κατά την έννοια του κανονισμού 2887/2000.
- 12 Κατά συνέπεια, η TUSR επέβαλε στην αναιρεσείουσα να κάνει δεκτές όλες τις αιτήσεις αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της οι οποίες κρίνονταν εύλογες και δικαιολογημένες, ώστε να καταστεί δυνατό για τους εναλλακτικούς φορείς εκμετάλλευσης να κάνουν χρήση του βρόχου αυτού προκειμένου να παράσχουν τις υπηρεσίες τους στη μαζική λιανική αγορά σταθερών υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο στη Σλοβακία. Προκειμένου να συμμορφωθεί προς την υποχρέωση αυτή, η αναιρεσείουσα δημοσίευσε προσφορά αναφοράς σε σχέση με την αδεσμοποίητη πρόσβαση, η οποία καθόριζε τους συμβατικούς και τεχνικούς όρους πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της.
- 13 Κατόπιν αυτεπάγγελτης έρευνας με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τους όρους αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της αναιρεσείουσας, κατόπιν ανακοινώσεως αιτιάσεων η οποία απεστάλη στην αναιρεσείουσα και στην DT στις 7 και 8 Μαΐου 2012 αντιστοίχως, κατόπιν προτάσεως αναλήψεως δεσμεύσεων και κατόπιν πλειόνων επιστολών και συσκέψεων, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση στις 15 Οκτωβρίου 2014.
- 14 Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ότι η επιχείρηση την οποία συγκροτούσαν η αναιρεσείουσα και η DT είχε διαπράξει ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), σε σχέση με τις υπηρεσίες ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο στη Σλοβακία κατά το διάστημα μεταξύ της 12ης Αυγούστου 2005 και της 31ης Δεκεμβρίου 2010.
- 15 Η Επιτροπή επισήμανε ιδίως ότι το δίκτυο του τοπικού βρόχου της αναιρεσείουσας, το οποίο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παροχή υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο αφότου κατέστη δυνατή η αδεσμοποίητη πρόσβαση στις οικείες γραμμές του φορέα αυτού, κάλυπτε το 75,7 % του συνόλου των σλοβακικών νοικοκυριών κατά το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2010. Εντούτοις, κατά το ίδιο αυτό διάστημα, παρασχέθηκε αδεσμοποίητη πρόσβαση, από τις 18 Δεκεμβρίου 2009, μόνο σε λιγοστούς τοπικούς βρόχους της αναιρεσείουσας, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν από έναν μόνο εναλλακτικό φορέα εκμετάλλευσης για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών λιανικής σε επιχειρήσεις.
- 16 Κατά την Επιτροπή, η παράβαση την οποία διέπραξε η επιχείρηση την οποία συγκροτούσαν η αναιρεσείουσα και η DT συνίστατο, πρώτον, στην απόκρυψη από τους εναλλακτικούς φορείς εκμετάλλευσης των πληροφοριών σχετικά με το δίκτυο οι οποίες ήταν αναγκαίες για την αδεσμοποίητη πρόσβαση στους τοπικούς βρόχους, δεύτερον, στη συρρίκνωση του πεδίου εφαρμογής των υποχρεώσεων που υπείχε η αναιρεσείουσα ως προς την αδεσμοποίητη πρόσβασης στους τοπικούς βρόχους, τρίτον, στον καθορισμό αθέμιτων όρων και προϋποθέσεων στην προσφορά αναφοράς της αναιρεσείουσας σχετικά με τη συνεγκατάσταση, την προεπιλογή, τις προβλέψεις, τις επισκευές καθώς και τις τραπεζικές εγγυήσεις και, τέταρτον, στην εφαρμογή άδικων τελών τα οποία δεν παρείχαν σε

έναν εξίσου αποτελεσματικό με την αναιρεσείουσα ανταγωνιστή στηριζόμενο στην πρόσβαση χονδρικής στους αδεσμοποίητους τοπικούς βρόχους του φορέα αυτού τη δυνατότητα να παρέχει τις ίδιες υπηρεσίες λιανικής με εκείνες τις οποίες προσέφερε ο εν λόγω φορέας χωρίς να υποστεί ζημία.

- 17 Με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή επέβαλε, λόγω της παραβάσεως αυτής, αφενός, πρόστιμο ύψους 38 838 000 ευρώ στην αναιρεσείουσα και στην DT, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται αμφότερες αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, και, αφετέρου, πρόστιμο ύψους 31 070 000 ευρώ στην DT.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 18 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 26 Δεκεμβρίου 2014, η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή με κύριο αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως κατά το μέρος που την αφορά και επικουρικό τη μείωση του ποσού του προστίμου που της επιβλήθηκε.
- 19 Προς στήριξη της προσφυγής της, η αναιρεσείουσα προέβαλε πέντε λόγους ακυρώσεως οι οποίοι αφορούσαν, πρώτον, πρόδηλα σφάλματα εκτιμήσεως και νομικά σφάλματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, δεύτερον, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της ως προς την εκτίμηση περί της πρακτικής που οδήγησε στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, τρίτον, σφάλματα κατά τη διαπίστωση της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους, τέταρτον, πρόδηλα σφάλματα εκτιμήσεως και νομικά σφάλματα ως προς το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι η αναιρεσείουσα αποτελούσε ενιαία επιχείρηση με την DT και ότι ευθύνονταν αμφότερες για την επίμαχη παράβαση, και, πέμπτον και επικουρικός, σφάλματα κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου.
- 20 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το σύνολο των λόγων ακυρώσεως που προέβαλε η αναιρεσείουσα εκτός από τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, τον οποίο έκανε εν μέρει δεκτό με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η αναιρεσείουσα επιδίωξε την πρακτική που οδήγησε σε συμπίεση των περιθωρίων κέρδους μεταξύ της 12ης Αυγούστου 2005 και της 31ης Δεκεμβρίου 2005. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την επίδικη απόφαση και όρισε σε 38 061 963 ευρώ το ποσό του προστίμου για την καταβολή του οποίου κρίθηκαν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον υπόχρεες η DT και η αναιρεσείουσα. Απέρριψε δε την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 21 Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος περιλάμβανε πέντε αιτιάσεις, η αναιρεσείουσα προσήψε ιδίως στην Επιτροπή, με την πρώτη και την πέμπτη αιτίαση, ότι χαρακτήρισε ως άρνηση παροχής πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της, πρώτον, την απόκρυψη από τους εναλλακτικούς φορείς εκμετάλλευσης πληροφοριών σχετικά με το δίκτυό της οι οποίες ήταν αναγκαίες για την αδεσμοποίηση του τοπικού βρόχου της (σημεία 431 έως 534 της επίδικης αποφάσεως), δεύτερον, τον περιορισμό των υποχρεώσεων που αφορούσαν την αδεσμοποίηση και απέρρεαν από το εφαρμοστέο κανονιστικό πλαίσιο (σημεία 535 έως 651 της επίδικης αποφάσεως) και, τρίτον, τον καθορισμό πλειόνων άδικων ρητρών και όρων στην προσφορά αναφοράς της σε σχέση με την αδεσμοποίηση (σημεία 655 έως 819 της επίδικης αποφάσεως), χωρίς να εξακριβώσει προηγουμένως αν ήταν αναγκαία μια τέτοια πρόσβαση κατά την έννοια της αποφάσεως της 26ης Νοεμβρίου 1998, Bronner (C-7/97, στο εξής: απόφαση Bronner, EU:C:1998:569). Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις αιτιάσεις αυτές στις σκέψεις 107 έως 129 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως κρίνοντας, κατ' ουσίαν, ότι η εφαρμοστέα στην προκειμένη περίπτωση δέσμη ρυθμίσεων του τομέα των τηλεπικοινωνιών αναγνώριζε την αναγκαιότητα πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της αναιρεσείουσας προκειμένου να καταστεί δυνατή η εμφάνιση και η ανάπτυξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σλοβακική αγορά υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο, με αποτέλεσμα να μην απαιτείται πλέον από την Επιτροπή να αποδείξει τον αναγκαίο χαρακτήρα μιας τέτοιας πρόσβασης.
- 22 Με τη δεύτερη αιτίαση του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι, καθόσον παραλείφθηκε εφαρμογή των προϋποθέσεων της αποφάσεως Bronner στην επίδικη απόφαση, η απόφαση αυτή αντέβαινε στα διδάγματα που προκύπτουν από την απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου

2009, Clearstream κατά Επιτροπής (T-301/04, EU:T:2009:317). Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την αιτίαση αυτή στις σκέψεις 138 έως 140 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με την αιτιολογία ότι η υπόθεση επί της οποίας επιλήφθηκε δεν μπορούσε να εξομοιωθεί με εκείνη επί της οποίας είχε εκδοθεί η εν λόγω απόφαση.

- 23 Με την τρίτη αιτίαση του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι, μολονότι δεν επιβαλλόταν να εξακριβωθεί η ύπαρξη αναγκαίου χαρακτήρα, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που έθεσε το Δικαστήριο με την απόφαση Bronner, σε σχέση με μια σιωπηρή άρνηση παροχής πρόσβασης, αποδεικνύεται εντούτοις ευχερέστερα σιωπηρή άρνηση παροχής πρόσβασης απ' ό,τι ρητή άρνηση παροχής πρόσβασης. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την αιτίαση αυτή στις σκέψεις 133 έως 135 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με την αιτιολογία ότι η σοβαρότητα μιας παράβασης ήταν δυνατό να εξαρτάται από πλείονες παράγοντες ανεξάρτητους από τον ρητό ή σιωπηρό χαρακτήρα της εν λόγω άρνησης, οπότε η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να στηριχθεί στη μορφή που λαμβάνει μια παράβαση προκειμένου να εκτιμήσει τη σοβαρότητά της.
- 24 Όσον αφορά την τέταρτη αιτίαση του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η οποία αφορούσε νομικά και πραγματικά σφάλματα σε σχέση με τους δικαιολογητικούς λόγους που προέβαλε η Επιτροπή προκειμένου να παρεκκλίνει από τις προϋποθέσεις της αποφάσεως Bronner με την αιτιολογία ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν έχουν εφαρμογή όταν το οικείο δίκτυο προέρχεται ιστορικά από κρατικό μονοπώλιο, το Γενικό Δικαστήριο την απέρριψε στις σκέψεις 153 και 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, βάσει πάγιας νομολογίας κατά την οποία η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης που οφείλεται σε εκ του νόμου μονοπώλιο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.
- 25 Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα προέβαλε, μεταξύ άλλων, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της καθόσον δεν έτυχε ακροάσεως από την Επιτροπή σχετικά με τη μεθοδολογία, τις αρχές και τα δεδομένα που χρησιμοποίησε το θεσμικό αυτό όργανο για τον υπολογισμό του «μακροπρόθεσμου μέσου αυξητικού κόστους» της αναιρεσείουσας (στο εξής: ΜΜΑΚ), το οποίο αποσκοπούσε στο να προσδιοριστεί σε ποιον βαθμό η αναιρεσείουσα είχε επιδιώξει συμπίεση των περιθωρίων κέρδους. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αυτόν ακυρώσεως κρίνοντας, μεταξύ άλλων, στις σκέψεις 186 έως 192 και 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε γνωστοποιήσει προσηκόντως στην αναιρεσείουσα τη μέθοδο και τις αρχές υπολογισμού και ότι δεν ήταν υποχρεωμένη να την ενημερώσει περί των τελικών υπολογισμών της σχετικά με τα περιθώρια κέρδους πριν της απευθύνει την επίδικη απόφαση.
- 26 Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι η Επιτροπή δεν είχε προβεί σε ορθή διαπίστωση της πρακτικής που οδήγησε στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, μεταξύ άλλων λόγω του ότι δεν έλαβε υπόψη τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως κατά τον υπολογισμό του ΜΜΑΚ. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αυτό ακυρώσεως στις σκέψεις 223 έως 239 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως επισημαίνοντας, κατ' ουσίαν, ότι η απόρριψη των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως τις οποίες είχε προτείνει η αναιρεσείουσα ήταν δικαιολογημένη, στο μέτρο που η συνεκτίμηση των αναπροσαρμογών αυτών θα είχε ως αποτέλεσμα, κατά τον υπολογισμό της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους, να αποκλίνει ανεπίτρεπτα από το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η ίδια η αναιρεσείουσα κατά το διάστημα της παραβάσεως.

Αιτήματα των διαδίκων

- 27 Με την ασκηθείσα αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο:
- να αναιρέσει, εν όλω ή εν μέρει, την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
  - να ακυρώσει, εν όλω ή εν μέρει, την επίδικη απόφαση·

- επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει περαιτέρω το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε και
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της παρούσας δίκης καθώς και σε εκείνα της πρωτόδικης διαδικασίας.

28 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και
- να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- 29 Προς στήριξη της ασκηθείσας αιτήσεως αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προβάλλει τρεις λόγους αναιρέσεως. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως προβάλλονται νομικά σφάλματα στα οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο σχετικά με τον χαρακτηρισμό, από το ίδιο, ως κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, των περιορισμών που έθεσε η αναιρεσείουσα ως προς την πρόσβαση στο δίκτυο τοπικού βρόχου της. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως προβάλλεται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της κατά την εκτίμηση περί της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως προβάλλονται νομικά σφάλματα κατά την εκτίμηση, από το Γενικό Δικαστήριο, της ύπαρξης συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους.
- 30 Επιπλέον, η αναιρεσείουσα ζητεί να εφαρμοστούν και επ’ αυτής, στην περίπτωση που γίνουν δεκτοί, οι λόγοι αναιρέσεως που προέβαλε η DT στη συναφή υπόθεση C-152/19 P, που αφορά την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η DT κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής (T-827/14, EU:T:2018:930), κατά τους οποίους η DT αμφισβητεί ότι αποτελούσε ενιαία επιχείρηση με την αναιρεσείουσα.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 31 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος περιλαμβάνει πέντε σκέλη, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, καθόσον έκρινε ότι, προκειμένου να αποδείξει ότι η αναιρεσείουσα είχε καταχραστεί τη δεσπόζουσα θέση της, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, επειδή περιορίσε την πρόσβαση στο δίκτυο τοπικού βρόχου της, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αποδείξει ότι η εν λόγω πρόσβαση ήταν αναγκαία για την άσκηση της δραστηριότητας των οικείων φορέων εκμετάλλευσης, κατά την έννοια της αποφάσεως Bronner, διότι η αναιρεσείουσα υπέκειτο ήδη σε κανονιστική υποχρέωση να παράσχει πρόσβαση στο δίκτυο τοπικού βρόχου της.
- 32 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας, στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι προϋποθέσεις της αποφάσεως Bronner δεν είχαν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, παρέλειψε εσφαλμένως να λάβει υπόψη τη διαφορά μεταξύ του ex post ελέγχου που διενεργείται βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και στοχεύει να θέσει τέρμα σε καταχρηστική συμπεριφορά και του ελέγχου που διενεργείται ex ante από κανονιστική αρχή του τομέα των τηλεπικοινωνιών και στοχεύει στην προώθηση συγκεκριμένων μορφών ανταγωνισμού. Επιπλέον, οι επίμαχες αγορές δεν είναι ίδιες. Η κανονιστική υποχρέωση παροχής πρόσβασης αφορά τον αναγκαίο χαρακτήρα της πρόσβασης στην αγορά χονδρικής της αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο, ενώ η διαπιστούμενη από την Επιτροπή κατάχρηση αφορά μια αγορά λιανικής πολύ ευρύτερη από εκείνη των υπηρεσιών που στηρίζονται στον τοπικό βρόχο, στο πλαίσιο της οποίας δεν αποδείχθηκε ο αναγκαίος χαρακτήρας της πρόσβασης στον εν λόγω βρόχο. Τέλος, η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι η εκτίμηση κατά την οποία η παράβαση

κανονιστικής υποχρέωσης συνιστά αυτομάτως παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ αποτελεί εσφαλμένη ερμηνεία της διάταξης αυτής η οποία είναι στενότερη και οδηγεί σε διαφορετική μεταχείριση κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης η οποία υπόκειται σε προϋφιστάμενη κανονιστική προϋπόθεση.

- 33 Με το δεύτερο σκέλος του ίδιου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, στις σκέψεις 126 και 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως συνήγαγε από την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, *TeliaSonera Sverige* (C-52/09, στο εξής: απόφαση *TeliaSonera*, EU:C:2011:83), ότι οι προϋποθέσεις της αποφάσεως *Bronner* δεν είχαν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση. Κατά την αναιρεσείουσα, η απόφαση *TeliaSonera* δεν αφορούσε άρνηση σύναψης σύμβασης όπως στην προκειμένη περίπτωση, αλλά συμπίεση των περιθωρίων κέρδους. Επιπλέον, στις σκέψεις 55 έως 58 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο απάντησε σε ερωτήματα τα οποία δεν τίθενται στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως.
- 34 Με το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα στις σκέψεις 138 και 139 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον έκρινε ότι η απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, *Clearstream κατά Επιτροπής* (T-301/04, EU:T:2009:317), δεν ασκούσε επιρροή συναφώς. Κατά την αναιρεσείουσα, πρώτον, από την τελευταία αυτή απόφαση δεν προκύπτει ότι η προηγούμενη ύπαρξη κρατικού μονοπωλίου ή κανονιστικής υποχρέωσης επέδρασε στην ανάλυση που πραγματοποίησε το Γενικό Δικαστήριο στην απόφαση αυτή. Δεύτερον, η εν λόγω απόφαση στηρίζεται σε μια *ex ante* κανονιστική προϋπόθεση, όπως στην προκειμένη περίπτωση. Τρίτον, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, η *Clearstream* εξακολουθούσε να κατέχει μονοπώλιο κατά τον χρόνο που καταχράστηκε τη δεσπόζουσα θέση της, ενώ, αντιθέτως, το μονοπώλιο που κατείχε η αναιρεσείουσα είχε παύσει να υφίσταται πέντε έτη πριν από την έναρξη της προβαλλόμενης κατάχρησης. Τέλος, τέταρτον, οι αρνήσεις της *Clearstream* και της αναιρεσείουσας είναι παρεμφερείς.
- 35 Με το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, σε πρόδηλο σφάλμα ή σε έλλειψη αιτιολογίας, καθόσον έκρινε, στις σκέψεις 133 και 134 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μια σιωπηρή άρνηση δεν ήταν κατ' ανάγκην λιγότερο σοβαρή από πραγματική άρνηση και ότι απαιτείτο εκτίμηση κατά περίπτωση. Κατά την αναιρεσείουσα, κανένα στοιχείο δεν δικαιολογεί την προσέγγιση του Γενικού Δικαστηρίου κατά την οποία, για να χαρακτηριστεί ως καταχρηστική, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η επίμαχη στην προκειμένη περίπτωση σιωπηρή άρνηση δεν απαιτείται να πληροί τις προϋποθέσεις της αποφάσεως *Bronner*, ενώ μια ρητή ή κατηγορηματική άρνηση πρέπει να τις πληροί. Μια τέτοια προσέγγιση έχει ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται μια σοβαρότερη συμπεριφορά κατά ευνοϊκότερο τρόπο απ' ό,τι μια λιγότερο σοβαρή συμπεριφορά.
- 36 Με το πέμπτο και τελευταίο σκέλος του ίδιου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως έκρινε, στις σκέψεις 153 και 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το γεγονός ότι κατείχε κρατικό μονοπώλιο στο παρελθόν δικαιολογούσε τη μη εφαρμογή των προϋποθέσεων που διατυπώθηκαν στην απόφαση *Bronner*. Κατά την αναιρεσείουσα, η προσέγγιση αυτή δεν συμβιβάζεται με τα διδάγματα που προκύπτουν από την απόφαση της 27ης Μαρτίου 2012, *Post Danmark* (C-209/10, EU:C:2012:172), αντιβαίνει στην υποχρέωση λήψης υπόψη των υφιστάμενων κατά τον χρόνο της προβαλλόμενης κατάχρησης περιστάσεων, παραβιάζει τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της απαγόρευσης των διακρίσεων και δεν λαμβάνει υπόψη τις επενδύσεις που πραγματοποίησε η ίδια στο δίκτυό της.
- 37 Η Επιτροπή φρονεί, κατ' ουσίαν, ότι τα κριτήρια της αποφάσεως *Bronner* δεν έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι η επίμαχη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη διέφερε από την επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση κατάχρησης.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 38 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα επικρίνει, μεταξύ άλλων, τις σκέψεις 113 έως 122 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε το βάσιμο της επίδικης αποφάσεως, κρίνοντας ότι δεν εναπέκειτο στην Επιτροπή να αποδείξει τον αναγκαίο χαρακτήρα της πρόσβασης των εναλλακτικών φορέων εκμετάλλευσης στο δίκτυο τοπικού βρόχου της αναιρεσείουσας προκειμένου να χαρακτηρίσει ως «καταχρηστικές» τις πρακτικές της οι οποίες συνιστούσαν, όπως έκρινε το εν λόγω θεσμικό όργανο στο σημείο 365 της επίδικης αποφάσεως, σιωπηρή άρνηση παροχής και συνίσταντο πρώτον, σε απόκρυψη από τους εναλλακτικούς φορείς εκμετάλλευσης πληροφοριών σχετικά με το δίκτυό της οι οποίες ήταν αναγκαίες για την αποδεσμοποίηση του τοπικού βρόχου της, δεύτερον, σε περιορισμό των υποχρεώσεων που υπείχε βάσει του εφαρμοστέου κανονιστικού πλαισίου ως προς την αδεσμοποίητη πρόσβαση και, τρίτον, στον καθορισμό από την αναιρεσείουσα πλειόνων αθέμιτων ρητρών και όρων στην προσφορά αναφοράς της σχετικά με την αδεσμοποίητη πρόσβαση (στο εξής: επίδικες πρακτικές).
- 39 Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ιδίως, στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, δεδομένου ότι το εφαρμοστέο κανονιστικό πλαίσιο στον τομέα των τηλεπικοινωνιών αναγνώριζε σαφώς την αναγκαιότητα πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της αναιρεσείουσας προκειμένου να καταστεί εφικτή η εμφάνιση και η ανάπτυξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σλοβακική αγορά των ευρυζωνικών υπηρεσιών διαδικτύου, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αποδείξει ότι μια τέτοια πρόσβαση ήταν όντως αναγκαία κατά την έννοια της τελευταίας προϋπόθεσης που διατυπώνεται στη σκέψη 41 της αποφάσεως Bronner. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 123 έως 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι προϋποθέσεις που προκύπτουν από την απόφαση Bronner, ιδίως δε εκείνη που αφορά τον αναγκαίο χαρακτήρα μιας υπηρεσίας ή μιας υποδομής που διαθέτει η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, δεν είχαν εφαρμογή επί συμπεριφορών οι οποίες δεν συνιστούσαν άρνηση παροχής πρόσβασης, όπως οι επίδικες.
- 40 Προκειμένου να κριθεί αν οι εν λόγω εκτιμήσεις ενέχουν νομικό σφάλμα, όπως υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ απαγορεύει, στο μέτρο που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, την καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της. Επομένως, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση υπέχει ειδική υποχρέωση να μη θίγει με τη συμπεριφορά της τον αποτελεσματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά [απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Generics (UK) κ.λπ., C-307/18, EU:C:2020:52, σκέψη 153 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 41 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της «καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης» του άρθρου 102 ΣΛΕΕ είναι αντικειμενική έννοια που αφορά τη συμπεριφορά κατέχουσας δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης η οποία, σε μια αγορά όπου, ακριβώς λόγω της παρουσίας της επιχείρησης αυτής, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος, έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει τη διατήρηση του υφισταμένου στην αγορά ανταγωνισμού ή την ανάπτυξή του, λόγω της χρησιμοποίησης διαφορετικών μέσων από εκείνα που διέπουν τον κανονικό ανταγωνισμό μεταξύ των προσφερόμενων από τους επιχειρηματίες προϊόντων ή υπηρεσιών [απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Generics (UK) κ.λπ., C-307/18, EU:C:2020:52, σκέψη 148 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 42 Η εξέταση περί του αν είναι καταχρηστική μια πρακτική επιχείρησης η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ πρέπει να γίνεται λαμβανομένων υπόψη όλων των ειδικών περιστάσεων της υπόθεσης (πρβλ. αποφάσεις TeliaSonera, σκέψη 68· της 6ης Οκτωβρίου 2015, Post Danmark, C-23/14, EU:C:2015:651, σκέψη 68, καθώς και της 19ης Απριλίου 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-525/16, EU:C:2018:270, σκέψεις 27 και 28).

- 43 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 37 της αποφάσεως Bronner, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή αφορούσε το ζήτημα αν το γεγονός ότι ο ιδιοκτήτης του μοναδικού συστήματος κατ' οίκον διανομής που υφίσταται σε εθνικό επίπεδο στο έδαφος κράτους μέλους, ο οποίος χρησιμοποιεί το σύστημα αυτό για τη διανομή των δικών του ημερησίων εφημερίδων, αρνείται σε ανταγωνιστή εκδότη την πρόσβαση στο σύστημα αυτό συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, για τον λόγο ότι η άρνηση αυτή στερεί από τον εν λόγω ανταγωνιστή έναν τρόπο διανομής που κρίνεται απαραίτητος για την πώληση των προϊόντων του.
- 44 Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 41 της εν λόγω αποφάσεως, ότι, για να συνιστά η εν λόγω άρνηση κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, δεν αρκούσε η άρνηση παροχής πρόσβασης στην υπηρεσία της διανομής κατ' οίκον να ήταν φύσεως τέτοιας ώστε να αποκλείει κάθε ανταγωνισμό στην αγορά των ημερήσιων εφημερίδων από τον αιτούντα πρόσβαση στην υπηρεσία και να μη δικαιολογείται αντικειμενικώς, αλλά απαιτούνται επιπλέον να είναι αυτή καθαυτή η πρόσβαση στην υπηρεσία αναγκαία για την άσκηση της δραστηριότητας του αιτούντος πρόσβαση, υπό την έννοια ότι δεν υφίστατο κανένα πραγματικό ή δυνητικό υποκατάστατο του εν λόγω συστήματος της κατ' οίκον διανομής.
- 45 Η επιβολή των προϋποθέσεων αυτών δικαιολογούνταν από τις περιστάσεις της υπόθεσης εκείνης, ήτοι την άρνηση μιας κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης να παράσχει σε ανταγωνιστή της πρόσβαση σε υποδομή την οποία είχε αναπτύξει για τις ανάγκες της δικής της δραστηριότητας, αποκλειομένης οποιασδήποτε άλλης συμπεριφοράς.
- 46 Συναφώς, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 68, 73 και 74 των προτάσεών του, η διαπίστωση ότι μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση καταχράστηκε τη θέση της επειδή αρνήθηκε να συνάψει σύμβαση με ανταγωνιστή της συνεπάγεται ότι η επιχείρηση αυτή είναι αναγκασμένη να συμβληθεί με τον ανταγωνιστή αυτόν. Μια τέτοια υποχρέωση, όμως, θίγει ιδιαιτέρως την ελευθερία σύναψης συμβάσεων και το δικαίωμα ιδιοκτησίας της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης, δεδομένου ότι μια επιχείρηση, έστω και αν κατέχει δεσπόζουσα θέση, εξακολουθεί κατ' αρχήν να είναι ελεύθερη να αρνηθεί να συνάψει σύμβαση και να προβεί σε εκμετάλλευση της υποδομής που έχει αναπτύξει για τις δικές της ανάγκες (πρβλ. απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1988, Volvo, 238/87, EU:C:1988:477, σκέψη 8).
- 47 Επιπλέον, μολονότι, βραχυπρόθεσμα, η επιβολή σε μια επιχείρηση κύρωσης για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης λόγω άρνησής της να συνάψει σύμβαση με ανταγωνιστή της έχει ως συνέπεια να ευνοεί τον ανταγωνισμό, αντιθέτως, μακροπρόθεσμα, το να επιτρέπεται σε μια εταιρία να διατηρεί για δική της χρήση τις εγκαταστάσεις που έχει αναπτύξει για τις ανάγκες της δραστηριότητάς της ευνοεί γενικώς την ανάπτυξη του ανταγωνισμού και εξυπηρετεί το συμφέρον των καταναλωτών. Ειδικότερα, αν παρεχόταν πολύ εύκολα πρόσβαση σε μια διευκόλυνση παραγωγής, αγοράς ή διανομής, οι ανταγωνιστές δεν θα ωθούνταν να δημιουργήσουν ανταγωνιστικές διευκολύνσεις. Επιπλέον, μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση δεν θα ήταν το ίδιο πρόθυμη να επενδύσει σε αποτελεσματικές διευκολύνσεις αν ενδέχεται να εξαναγκαστεί, κατόπιν απλής αιτήσεως των ανταγωνιστών της, να μοιραστεί με αυτούς τα οφέλη που αποκομίζει από τις δικές της επενδύσεις.
- 48 Κατά συνέπεια, όταν μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση αρνείται να παράσχει πρόσβαση σε μια υποδομή την οποία έχει αναπτύξει για τις ανάγκες της δικής της δραστηριότητας, η απόφαση με την οποία επιβάλλεται στην επιχείρηση αυτή η υποχρέωση να παράσχει τέτοια πρόσβαση μπορεί να δικαιολογηθεί, από απόψεως πολιτικής του ανταγωνισμού, μόνον στην περίπτωση που η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση ασκεί πράγματι ασφυκτικό έλεγχο την οικεία αγορά.
- 49 Η εφαρμογή, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, των προϋποθέσεων που έθεσε το Δικαστήριο με την απόφαση Bronner και υπομνήσθηκαν στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, ιδίως δε εκείνη που αφορά τον αναγκαίο χαρακτήρα της πρόσβασης στην υποδομή της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης, παρέχει τη δυνατότητα στην αρμόδια αρχή ή στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να κρίνουν αν η συγκεκριμένη επιχείρηση ασκεί πράγματι ασφυκτικό έλεγχο στην οικεία αγορά χάρη στην εν

λόγω υποδομής. Κατά συνέπεια, μια τέτοια επιχείρηση μπορεί να εξαναγκαστεί να παράσχει σε ανταγωνιστή της πρόσβαση σε μια υποδομή την οποία έχει αναπτύξει για τις ανάγκες της δικής της δραστηριότητας μόνον όταν η πρόσβαση αυτή είναι αναγκαία για τη δραστηριότητα ενός τέτοιου ανταγωνιστή, ήτοι εφόσον δεν υφίσταται πραγματικό ή δυνητικό υποκατάστατο της συγκεκριμένης υποδομής.

- 50 Αντιθέτως, όταν μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση παρέχει πρόσβαση στην υποδομή της, αλλά εξαρτά την πρόσβαση αυτή ή την παροχή υπηρεσιών ή την πώληση προϊόντων από άδικους όρους, οι προϋποθέσεις που διατύπωσε το Δικαστήριο στη σκέψη 41 της αποφάσεως Bronner δεν έχουν εφαρμογή. Όταν, βέβαια, η πρόσβαση σε μια τέτοια υποδομή ή, ακόμη, σε μια υπηρεσία ή σε έναν συντελεστή παραγωγής είναι αναγκαία προκειμένου να δύνανται να λειτουργήσουν κατά τρόπο αποδοτικό σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας οι ανταγωνιστές της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης είναι ακόμη πιο πιθανό να επιφέρουν τουλάχιστον δυνητικά αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα και να συνιστούν κατάχρηση, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, άδικες πρακτικές στην αγορά (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 2010, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, C-280/08 P, EU:C:2010:603, σκέψη 234, και TeliaSonera, σκέψεις 70 και 71). Ωστόσο, όσον αφορά πρακτικές οι οποίες δεν συνιστούν άρνηση παροχής πρόσβασης, το να μην υφίσταται τέτοιος αναγκαίος χαρακτήρας δεν είναι καθαυτό καθοριστικό ως προς την εξέταση δυνητικώς καταχρηστικών συμπεριφορών εκ μέρους κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης (πρβλ. απόφαση TeliaSonera, σκέψη 72).
- 51 Ειδικότερα, μολονότι τέτοιες συμπεριφορές ενδέχεται να συνιστούν μορφή κατάχρησης όταν μπορούν να προκαλέσουν, δυνητικώς έστω, αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα ή ακόμη και αποτελέσματα εκτοπισμού των ανταγωνιστών στις οικείες αγορές, δεν μπορούν εντούτοις να εξομοιωθούν με απλή άρνηση παροχής σε ανταγωνιστή δυνατότητας πρόσβασης σε υποδομή, δεδομένου ότι η αρχή ανταγωνισμού ή το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο δεν θα μπορούν να υποχρεώσουν την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση να παράσχει πρόσβαση στην υποδομή της, αφού η πρόσβαση αυτή έχει ήδη χορηγηθεί. Τα μέτρα που θα ληφθούν σε ένα τέτοιο πλαίσιο θα θίξουν, ως εκ τούτου, την ελευθερία σύναψης συμβάσεων της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης και το δικαίωμα ιδιοκτησίας της σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι εάν η επιχείρηση αυτή εξαναγκαζόταν να παράσχει πρόσβαση στην υποδομή της όταν η υποδομή αυτή χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για τις ανάγκες της δικής της δραστηριότητας.
- 52 Σε αυτό το πνεύμα, το Δικαστήριο έχει κρίνει, στις σκέψεις 75 και 96 της αποφάσεως της 10ης Ιουλίου 2014, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062), ότι οι προϋποθέσεις που διατύπωσε το Δικαστήριο στη σκέψη 41 της αποφάσεως Bronner, ιδίως δε εκείνη που αφορά τον αναγκαίο χαρακτήρα της πρόσβασης, δεν είχαν εφαρμογή επί περιπτώσεως κατάχρησης η οποία συνίστατο στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους ανταγωνιστών σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας.
- 53 Στο ίδιο αυτό πνεύμα, το Δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν, στη σκέψη 58 της αποφάσεως TeliaSonera, ότι δεν μπορεί, επί τη βάση των προϋποθέσεων που έθεσε το Δικαστήριο με την απόφαση Bronner, η οποία αφορούσε άρνηση παροχής υπηρεσίας, να απαιτείται να γίνεται συστηματικά εξέταση του καταχρηστικού χαρακτήρα κάθε είδους συμπεριφοράς την οποία υιοθετεί η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση έναντι των ανταγωνιστών της. Επομένως, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 125 έως 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, στη σκέψη 58 της αποφάσεως TeliaSonera, το Δικαστήριο, κατά την εκτίμηση των πρακτικών επί των οποίων δεν είχαν εφαρμογή οι προϋποθέσεις της αποφάσεως Bronner, δεν αναφέρθηκε μόνο στην ιδιαίτερη μορφή κατάχρησης την οποία συνιστά η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των ανταγωνιστών φορέων εκμετάλλευσης σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας.
- 54 Στην υπό κρίση υπόθεση, η κατάσταση της αναιρεσείουσας χαρακτηριζόταν, μεταξύ άλλων, από το γεγονός ότι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 119 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η αναιρεσείουσα υπείχε, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, κανονιστική υποχρέωση να παράσχει πρόσβαση στο δίκτυο

τοπικού βρόχου της. Ειδικότερα, κατόπιν της αποφάσεως της TUSR της 8ης Μαρτίου 2005, η οποία επικυρώθηκε από τον διευθυντή της ίδιας αρχής στις 14 Ιουνίου 2005, η αναιρεσείουσα ήταν υποχρεωμένη, ως φορέας εκμετάλλευσης με σημαντική ισχύ, να κάνει δεκτές όλες τις αιτήσεις αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της οι οποίες προέρχονταν από εναλλακτικούς φορείς εκμετάλλευσης και κρίνονταν εύλογες και δικαιολογημένες, προκειμένου να τους παράσχει, επί της βάσεως αυτής, τη δυνατότητα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη μαζική λιανική αγορά σταθερών ευρυζωνικών υπηρεσιών στη Σλοβακία.

- 55 Μια τέτοια υποχρέωση ανταποκρίνεται στους σκοπούς ανάπτυξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού στις αγορές τηλεπικοινωνιών τους οποίους έχει θέσει ο νομοθέτης της Ένωσης. Όπως διευκρινίζεται στις αιτιολογικές σκέψεις 3, 6 και 7 του κανονισμού 2887/2000, η επιβολή μιας τέτοιας υποχρέωσης παροχής πρόσβασης δικαιολογείται από το γεγονός ότι, αφενός, δεδομένου ότι οι φορείς εκμετάλλευσης που έχουν σημαντική ισχύ ήταν σε θέση, επί σχετικά μακρά χρονικά διαστήματα, να αναπτύξουν δικά τους δίκτυα τοπικής πρόσβασης επωφελούμενοι από την προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων και να χρηματοδοτήσουν τις επενδυτικές δαπάνες τους χάρη σε μονοπωλιακές προσόδους, δεν θα ήταν οικονομικά βιώσιμο για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά να δημιουργήσουν εκ νέου την υποδομή τοπικής πρόσβασης των κατεστημένων φορέων εκμετάλλευσης και, αφετέρου, οι άλλες υποδομές δεν αποτελούν ισοδύναμο υποκατάστατο των εν λόγω δικτύων τοπικής πρόσβασης. Επομένως, η αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο μπορεί, ως εκ της φύσεώς της, να παράσχει στους νεοεισερχομένους στην αγορά τη δυνατότητα να ανταγωνιστούν τους φορείς εκμετάλλευσης που έχουν σημαντική ισχύ. Ως εκ τούτου, όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 119 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με την επιβληθείσα στην προκειμένη περίπτωση από την TUSR υποχρέωση παροχής πρόσβασης, η εν λόγω αρχή θέλησε να παροτρύνει την αναιρεσείουσα καθώς και τους ανταγωνιστές της ώστε να επενδύσουν και να καινοτομήσουν, μεριμνώντας συγχρόνως για τη διατήρηση του ανταγωνισμού στην αγορά.
- 56 Η κανονιστική αυτή υποχρέωση ίσχυε για την αναιρεσείουσα καθ' όλο το διάστημα της παραβάσεως που ελήφθη υπόψη από την Επιτροπή στην επίδικη απόφαση, ήτοι από τις 12 Αυγούστου 2005 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Ειδικότερα, πέραν του γεγονότος ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8, παράγραφος 5, στοιχείο στ', της οδηγίας 2002/21, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/140, οι ρυθμιστικές αρχές του τομέα των τηλεπικοινωνιών μπορούν να επιβάλλουν μια τέτοια υποχρέωση παροχής πρόσβασης μόνον όταν δεν υφίσταται αποτελεσματικός και βιώσιμος ανταγωνισμός και υποχρεούνται να την άρουν αφ' ης στιγμής πληρούται η προϋπόθεση αυτή, η αναιρεσείουσα ούτε ισχυρίστηκε ούτε απέδειξε ότι υπείχε τέτοια υποχρέωση κατά το διάστημα της παραβάσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή αιτιολόγησε τη θεμελίωση της ύπαρξης τέτοιας υποχρέωσης παροχής πρόσβασης στο τμήμα 5.1 της επίδικης αποφάσεως και επισήμανε, στο σημείο 377 της ίδιας αποφάσεως, ότι είχε προβεί σε δική της ex post ανάλυση των επίμαχων αγορών, προτού καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κατάσταση στις αγορές αυτές δεν είχε μεταβληθεί συναφώς σημαντικά κατά το διάστημα της παραβάσεως.
- 57 Κατά τρόπο ανάλογο προς εκείνον τον οποίο εξέθεσε το Δικαστήριο στη σκέψη 224 της αποφάσεως της 14ης Οκτωβρίου 2010, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής (C-280/08 P, EU:C:2010:603), η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 117 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, γίνεται δεκτό ότι μια κανονιστική υποχρέωση είναι δυνατόν να ασκεί επιρροή ως προς την εκτίμηση καταχρηστικής συμπεριφοράς, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, επιχείρησης η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση και υπόκειται σε τομεακή ρύθμιση. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, μολονότι η υποχρέωση παροχής πρόσβασης στον τοπικό βρόχο η οποία βαρύνει την αναιρεσείουσα δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την απαίτηση απόδειξης της ύπαρξης κατάχρησης κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, λαμβανομένης υπόψη ιδίως της σχετικής νομολογίας, η επιβολή της υποχρέωσης αυτής συνεπάγεται εντούτοις ότι, καθ' όλη τη διάρκεια του διαστήματος της παραβάσεως που ελήφθη υπόψη στην προκειμένη περίπτωση, η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να αρνηθεί και πράγματι δεν αρνήθηκε να παράσχει πρόσβαση στο δίκτυο τοπικού βρόχου της.

- 58 Εντούτοις, κατά το εν λόγω διάστημα, η αναιρεσείουσα διατήρησε αυτονομία λήψεως αποφάσεων ως προς τους όρους μιας τέτοιας πρόσβασης, παρά την προαναφερθείσα κανονιστική υποχρέωση. Ειδικότερα, εκτός από ορισμένες κατευθυντήριες αρχές, το υποχρεωτικό περιεχόμενο της προσφοράς αναφοράς σχετικά με την κατά το άρθρο 3 του κανονισμού 2887/2000 παροχή αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο δεν καθοριζόταν από το κανονιστικό πλαίσιο ή από τις αποφάσεις της TUSR. Κατ' εφαρμογήν αυτής ακριβώς της αυτονομίας λήψεως αποφάσεων, η αναιρεσείουσα υιοθέτησε τις επίδικες πρακτικές.
- 59 Δεδομένου, όμως, ότι οι επίδικες πρακτικές δεν συνιστούσαν άρνηση παροχής πρόσβασης στον τοπικό βρόχο της αναιρεσείουσας, αλλά αφορούσαν τους όρους μιας τέτοιας πρόσβασης, οι προϋποθέσεις τις οποίες έθεσε το Δικαστήριο στη σκέψη 41 της αποφάσεως Bronner και οι οποίες υπομνήσθηκαν στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως δεν είχαν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση για τους λόγους που μνημονεύθηκαν στις σκέψεις 45 έως 51 της παρούσας αποφάσεως.
- 60 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας, στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αποδείξει τον «αναγκαίο» χαρακτήρα, κατά την έννοια της τελευταίας προϋπόθεσης που διατυπώθηκε στη σκέψη 41 της αποφάσεως Bronner, προκειμένου να διαπιστώσει ότι οι επίδικες πρακτικές συνιστούν κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους της αναιρεσείουσας.
- 61 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στηρίζεται σε νομικώς εσφαλμένη παραδοχή και πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 62 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο έσφαλε καθόσον παρέλειψε να διαπιστώσει προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της, παρά το γεγονός ότι η μεθοδολογία, οι αρχές και τα δεδομένα που χρησιμοποίησε η Επιτροπή κατά το στάδιο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων για τον προσδιορισμό του κόστους που ελήφθη υπόψη για την εξακρίβωση της ύπαρξης συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους στηρίζονταν στα σχετικά με το ιστορικό κόστος δεδομένα που προερχόταν από εσωτερικό σύστημα δήλωσης κόστους της αναιρεσείουσας, και συγκεκριμένα στα δεδομένα «účelové členenie nákladov» (κατάταξη ειδικών εξόδων, στο εξής: δεδομένα UCN), ενώ, στην επίδικη απόφαση, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε MMAK, χωρίς να παράσχει στην αναιρεσείουσα τη δυνατότητα να τοποθετηθεί λυσιτελώς επί του ζητήματος αυτού.
- 63 Επιπλέον, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως, στο μέτρο που το θεσμικό αυτό όργανο της ζήτησε να εκθέσει τις αρχές, τη μεθοδολογία και τα δεδομένα που χρησιμοποίησε για τον προσδιορισμό του MMAK, ενώ η Επιτροπή δεν παρέσχε εξ αρχής τις αρχές, τη μεθοδολογία και τα δεδομένα που χρησιμοποίησε η ίδια. Το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να αναγνωρίσει ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν γνωστοποίησε εξ αρχής το μοντέλο κόστους που χρησιμοποίησε για να αποδείξει την ύπαρξη συμπίεσης περιθωρίων κέρδους συνιστά παράνομη αντιστροφή του βάρους αποδείξεως. Συναφώς, όσα εκτίθενται στις σκέψεις 186 και 189 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κατά τα οποία, αφενός, η αναιρεσείουσα είχε την ευκαιρία να απαντήσει στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και, αφετέρου, η Επιτροπή στηρίχθηκε, στο εν λόγω έγγραφο, στο MMAK, δεν ασκούν επιρροή ούτε ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, δεδομένου ότι, κατά την ημερομηνία της ανακοίνωσης των αιτιάσεων, δεν υπήρχαν δεδομένα σχετικά με το MMAK.
- 64 Ομοίως, κακώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 189 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν είχε διατυπώσει στην επίδικη απόφαση καμία νέα αιτίαση σχετικά με τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους. Το γεγονός ότι, τόσο με την ανακοίνωση των αιτιάσεων όσο και με την

επίδικη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε, πρώτον, ότι ένας εξίσου αποτελεσματικός με την αναιρεσείουσα ανταγωνιστής θα εμφάνιζε αρνητικά περιθώρια κέρδους και, δεύτερον, ότι το συμπέρασμα ως προς τα αρνητικά περιθώρια κέρδους εξακολουθούσε να ισχύει αν λαμβάνονταν υπόψη στα έσοδα ορισμένες άλλες υπηρεσίες, καθώς και το γεγονός ότι το διάστημα της παραβάσεως που ελήφθη υπόψη στην επίδικη απόφαση ήταν συντομότερο από εκείνο που αναγραφόταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, δεν ασκούν επιρροή ως προς το αν τα δικαιώματα άμυνας της αναιρεσείουσας υπέστησαν προσβολή λόγω του ότι η μεθοδολογία, οι αρχές και τα δεδομένα που ελήφθησαν υπόψη στην ανακοίνωση των αιτιάσεων δεν αντιστοιχούσαν σε εκείνα που ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή στην επίδικη απόφαση.

- 65 Επιπλέον, η αναιρεσείουσα επικρίνει τη σκέψη 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως για τον λόγο ότι, αντιθέτως προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, το κόστος δικτύου, η μεθοδολογία και οι αρχές που έλαβε υπόψη η Επιτροπή διαφέρουν αισθητά στα αντίστοιχα στάδια της ανακοίνωσης των αιτιάσεων και της επίδικης αποφάσεως. Η αναιρεσείουσα θεωρεί επίσης ότι το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως έκρινε, στη σκέψη 192 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα δικαιώματα άμυνας της είχαν γίνει σεβαστά επειδή η Επιτροπή είχε απαντήσει στα επιχειρήματά της. Η εκ μέρους της αναιρεσείουσας κοινοποίηση αποτελεσμάτων που προέκυψαν κατόπιν νέων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν επί του MMAK, η οποία πραγματοποιήθηκε με την απάντησή της επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων ή με τα έγγραφα που προσκομίσθηκαν κατά τη διάρκεια του 2013, δεν ασκεί επιρροή συναφώς, διότι πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή δεν είχε εκθέσει όλα τα στοιχεία περί των αρχών, της μεθοδολογίας και των δεδομένων που χρησιμοποίησε για τον υπολογισμό του MMAK.
- 66 Τέλος, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επίσης σε νομικό σφάλμα και παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία στη σκέψη 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως καθόσον δεν αναγνώρισε ότι ασκούσε επιρροή συναφώς η «ενημερωτική σύσκεψη» της 16ης Σεπτεμβρίου 2014 για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη αυτή. Κατά την αναιρεσείουσα, η γνωστοποίηση για πρώτη φορά κατά την εν λόγω σύσκεψη των προκαταρκτικών υπολογισμών του MMAK αποτελεί αναγνώριση εκ μέρους της Επιτροπής της παράλειψής της να γνωστοποιήσει τους υπολογισμούς αυτούς σε προγενέστερο στάδιο. Η γνωστοποίηση αυτή στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας καταδεικνύει επίσης ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο είχε αποφασίσει να εκδώσει απόφαση περί απαγορεύσεως, με αποτέλεσμα η αναιρεσείουσα να μην μπορεί πλέον να τύχει ορθής ακροάσεως κατά το στάδιο εκείνο.
- 67 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί, καθόσον, αφενός, δεν αποδείχθηκε ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά που έλαβε υπόψη και, αφετέρου, τα δικαιώματα άμυνας της αναιρεσείουσας έγιναν σεβαστά.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 68 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 256 ΣΛΕΕ και το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αίτηση αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου περιορίζεται σε νομικά ζητήματα. Κατά πάγια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώνει και να εκτιμά τα πραγματικά περιστατικά και, κατ' αρχήν, να εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνει υπόψη σε σχέση με τα περιστατικά αυτά. Επομένως, η ως άνω εκτίμηση δεν αποτελεί νομικό ζήτημα υποκείμενο στον έλεγχο του Δικαστηρίου, εκτός αν συντρέχει παραμόρφωση του περιεχομένου των στοιχείων αυτών (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 69 Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα δεν ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά, τα οποία εκτίθενται στις σκέψεις 177 και 185 έως 187 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

70 Κατά το στάδιο της έρευνας που προηγήθηκε της γνωστοποίησης των αιτιάσεων, η Επιτροπή ζήτησε από την αναιρεσείουσα να της γνωστοποιήσει τα αναγκαία δεδομένα για τον υπολογισμό του κόστους των πρόσθετων εισροών που είναι αναγκαίο για τη μετατροπή των υπηρεσιών χονδρικής τις οποίες παρέχει σε υπηρεσίες λιανικής. Σε απάντηση στο αίτημα αυτό, η αναιρεσείουσα διαβίβασε στην Επιτροπή πίνακες που περιείχαν τους υπολογισμούς κόστους για τα έτη 2003 έως 2010 και βασίζονταν στα δεδομένα UCN. Το κόστος που αναγραφόταν στους πίνακες αυτούς είχε επομένως υπολογιστεί βάσει του πλήρως κατανεμημένου ιστορικού κόστους και διέφερε από το MMAK. Η Επιτροπή ζήτησε συνεπώς από την αναιρεσείουσα να της παράσχει τα δεδομένα αποδοτικότητας για τις ευρυζωνικές υπηρεσίες, υπολογισμένα εκ νέου με χρήση της μεθοδολογίας που στηριζόταν στο MMAK. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα απάντησε ότι δεν υπολόγιζε τα αριθμητικά στοιχεία περί αποδοτικότητας ως προς τις ευρυζωνικές υπηρεσίες κατά τη μεθοδολογία του MMAK, η Επιτροπή χρησιμοποίησε, στο στάδιο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων, τα δεδομένα UCN τα οποία διέθετε προκειμένου να αξιολογήσει τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους την οποία είχε επιδιώξει η αναιρεσείουσα. Ειδικότερα, η Επιτροπή έκρινε ότι, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν δεδομένα σχετικά με το MMAK, τα δεδομένα UCN αποτελούσαν την καλύτερη διαθέσιμη πηγή για την εν λόγω αξιολόγηση. Βάσει των δεδομένων αυτών, κατέληξε στο συμπέρασμα, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι ένας εξίσου αποτελεσματικός με την αναιρεσείουσα ανταγωνιστής με πρόσβαση στον τοπικό βρόχο της θα κατέγραφε σημαντικά αρνητικά περιθώρια κέρδους εάν επιχειρούσε να αναπαραγάγει το χαρτοφυλάκιο λιανικής της αναιρεσείουσας κατά τη διάρκεια των ετών 2005 έως 2010. Με την απάντησή της επί της ανακοίνωσης των αιτιάσεων, η αναιρεσείουσα προσκόμισε νέα δεδομένα για την εκτίμηση του κόστους για το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2010. Τα δεδομένα αυτά στηρίζονταν στα δεδομένα του έτους 2011. Στο πλαίσιο της εν λόγω απάντησης, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ιδίως ότι, κατά τον υπολογισμό του MMAK, έπρεπε, αφενός, να γίνει αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού της και, αφετέρου, να ληφθούν υπόψη οι ανεπάρκειες του δικτύου της για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών μέσω των λεγόμενων αναπροσαρμογών «βελτιστοποιήσεως», ήτοι, πρώτον, της αντικατάστασης των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού με αντίστοιχα πιο αποτελεσματικά και λιγότερο δαπανηρά σύγχρονα στοιχεία ενεργητικού, δεύτερον, της διατήρησης, στο μέτρο του δυνατού, της τεχνολογικής συνεκτικότητας και, τρίτον, της μείωσης των στοιχείων ενεργητικού βάσει της τρέχουσας ικανότητας σε αντιδιαστολή προς την εγκαταστημένη ικανότητα (στο εξής: αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως). Στην επίδικη απόφαση, η Επιτροπή δέχθηκε να περιλάβει στην ανάλυσή της σχετικά με τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, μεταξύ άλλων, την αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων ενεργητικού της αναιρεσείουσας, αλλά απέρριψε τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως. Σε αυτό ακριβώς οφείλεται το γεγονός ότι η Επιτροπή κατέληξε σε διαφορετικά αποτελέσματα στην επίδικη απόφαση και στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ως προς το μέγεθος της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους από την αναιρεσείουσα.

71 Υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και δεδομένου ότι δεν προβάλλεται παραμόρφωση των περιστατικών αυτών, πρέπει να εξεταστεί αν το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε στα νομικά σφάλματα που προβάλλει η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου αναιρέσεως.

– *Επί της αντιστροφής του βάρους αποδείξεως*

72 Όσον αφορά την αιτίαση κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε εσφαλμένως αντιστροφή του βάρους αποδείξεως εκ μέρους της Επιτροπής, υπενθυμίζεται ότι η αρχή που προβάλλει τον ισχυρισμό περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού είναι εκείνη που οφείλει να αποδείξει την ύπαρξή της (πρβλ. απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Lafarge κατά Επιτροπής, C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

73 Για να αποδείξει κατάχρηση η οποία συνίσταται σε συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, η Επιτροπή πρέπει, πιο συγκεκριμένα, να αποδείξει ότι η απόκλιση μεταξύ των τιμών χονδρικής της παροχής των οικείων υπηρεσιών και των τιμών λιανικής για τις υπηρεσίες που παρέχονται σε επόμενη οικονομική βαθμίδα στους τελικούς πελάτες ήταν είτε αρνητική είτε ανεπαρκής για να καλύψει το ειδικό κόστος της εν λόγω παροχής των οικείων υπηρεσιών με το οποίο η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση

πρέπει να επιβαρυνθεί για την παροχή των δικών της υπηρεσιών λιανικής στους τελικούς πελάτες, με αποτέλεσμα η απόκλιση αυτή να μην επιτρέπει σε ανταγωνιστή εξίσου αποτελεσματικό με την εν λόγω επιχείρηση να την ανταγωνιστεί για την παροχή των υπηρεσιών αυτών στους τελικούς πελάτες (πρβλ. απόφαση TeliaSonera, σκέψη 32).

- 74 Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι η εκτίμηση περί του αν είναι θεμιτή η τιμολογιακή πολιτική της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης πρέπει, κατ' αρχήν, να στηρίζεται σε κριτήρια σχετικά με τις τιμές, βασιζόμενα τόσο στο κόστος με το οποίο επιβαρύνεται η ίδια αυτή επιχείρηση όσο και στη στρατηγική της (απόφαση TeliaSonera, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 75 Στην προκειμένη περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των διαπιστωθέντων από το Γενικό Δικαστήριο πραγματικών περιστατικών, όπως αυτά συνοψίζονται στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε αντιστροφή του βάρους αποδείξεως επειδή δεν έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε εκθέσει, εξ αρχής, τη μεθοδολογία και τα δεδομένα που χρησιμοποίησε για τον υπολογισμό του MMAK.
- 76 Ειδικότερα, από τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά προκύπτει ότι, ήδη από την έναρξη της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή είχε ενημερώσει την αναιρεσείουσα ότι θα στήριζε την εκτίμησή της περί της υπάρξεως συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους στη μεθοδολογία του MMAK. Συνακόλουθα, κατόπιν της κοινοποίησης των δεδομένων UCN από την αναιρεσείουσα, πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Επιτροπή της ζήτησε να της παράσχει τα δεδομένα αποδοτικότητας για τις ευρυζωνικές υπηρεσίες, υπολογισμένα εκ νέου με χρήση της μεθοδολογίας που στηριζόταν στο MMAK. Πλην όμως, από την αιτιολογική σκέψη 870 της επίδικης αποφάσεως, στην οποία παραπέμπει η σκέψη 185 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι, σε απάντηση στο αίτημα αυτό, η αναιρεσείουσα εξέθεσε ότι εφαρμόζε το MMAK για τον υπολογισμό των τελών για τις υπηρεσίες διασύνδεσης και ότι, μία μόνο φορά, στη διάρκεια του έτους 2005, είχε υπολογίσει το MMAK για τις ευρυζωνικές υπηρεσίες. Επιπλέον, στη σκέψη 189 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι από τα σημεία 996 έως 1002 της ανακοίνωσης των αιτιάσεων προέκυπτε ότι η Επιτροπή είχε εκθέσει τις κατευθυντήριες αρχές για τον υπολογισμό του κόστους βάσει του MMAK, δεν έχει δε προβληθεί συναφώς παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε εκθέσει τη μεθοδολογία της για τον προσδιορισμό του κόστους ήδη από την έναρξη της διοικητικής διαδικασίας και ότι η αναιρεσείουσα είχε λάβει γνώση αυτής.
- 77 Όσον αφορά τα δεδομένα που ελήφθησαν υπόψη, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 73 της παρούσας αποφάσεως, για να αποδείξει την ύπαρξη συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους, η Επιτροπή στηρίζεται, κατ' αρχήν, στο κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι η Επιτροπή ζήτησε από την αναιρεσείουσα να της παράσχει δεδομένα που αφορούσαν το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε δεν συνιστά αντιστροφή του βάρους αποδείξεως. Ομοίως, δεν συνιστά τέτοια αντιστροφή το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη δεδομένα των οποίων έγινε εκ νέου επεξεργασία και τα οποία παρέσχε η αναιρεσείουσα μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων.
- 78 Τέλος, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να εφαρμόσει τη στηριζόμενη στο MMAK μεθοδολογία της στο στάδιο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων ελλείπει επαρκών δεδομένων δεν ισοδυναμεί με παράλειψη της Επιτροπής να αναπτύξει δική της μεθοδολογία για την εκπλήρωση της υποχρέωσης απόδειξης την οποία υπέχει.
- 79 Επομένως, η αιτίαση κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον δεν αναγνώρισε παράνομη αντιστροφή του βάρους αποδείξεως το οποίο έφερε η Επιτροπή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

– Επί της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας

- 80 Όσον αφορά την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον δεν διαπίστωσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας, υπενθυμίζεται ότι τα δικαιώματα άμυνας αποτελούν θεμελιώδη δικαιώματα που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, Solvay κατά Επιτροπής, C-109/10 P, EU:C:2011:686, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η γενική αυτή αρχή του δικαίου της Ένωσης κατοχυρώνεται στο άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει εφαρμογή όταν η Διοίκηση σχεδιάζει να εκδώσει βλαπτική πράξη σε βάρος ενός προσώπου (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2019, Επιτροπή κατά United Parcel Service, C-265/17 P, EU:C:2019:23, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 81 Στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας συνεπάγεται την παροχή στον λήπτη αποφάσεως, με την οποία βεβαιώνεται ότι αυτός παρέβη τους κανόνες του ανταγωνισμού της, δυνατότητας, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή του σχετικά με το υποστατό και τον κρίσιμο χαρακτήρα των πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων των οποίων γίνεται συναφώς επίκληση καθώς και σχετικά με τα έγγραφα που έλαβε υπόψη η Επιτροπή για να στηρίξει την εκτίμησή της ότι συντρέχει μια τέτοια παράβαση (πρβλ. αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψη 41, καθώς και της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, LG Electronics και Koninklijke Philips Electronics κατά Επιτροπής, C-588/15 P και C-622/15 P, EU:C:2017:679, σκέψη 43).
- 82 Στο πνεύμα αυτό, όπως ορθώς υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 179 έως 183 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), προβλέπει την αποστολή στα μέρη ανακοίνωσης αιτιάσεων. Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στη γνωστοποίηση αυτή πρέπει να γίνεται σαφής μνεία όλων των ουσιωδών στοιχείων, επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας. Ωστόσο, η μνεία των εν λόγω στοιχείων μπορεί να γίνει συνοπτικά, η δε απόφαση δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να είναι αντίγραφο της εκθέσεως των αιτιάσεων, καθόσον η ανακοίνωση αυτή συνιστά προκαταρκτικό έγγραφο, του οποίου οι πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις έχουν καθαρά προσωρινό χαρακτήρα (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 83 Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι ο νομικός χαρακτηρισμός των πραγματικών περιστατικών που περιέχεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων δεν μπορεί, εξ ορισμού, παρά να είναι προσωρινός, μια μεταγενέστερη απόφαση της Επιτροπής δεν μπορεί να ακυρωθεί με μοναδική αιτιολογία ότι τα τελικά συμπεράσματα που αντλούνται από τα πραγματικά αυτά περιστατικά δεν αντιστοιχούν ακριβώς στον προσωρινό χαρακτηρισμό. Επομένως, η Επιτροπή πρέπει να προβαίνει σε ακρόαση των αποδεκτών μιας ανακοίνωσης αιτιάσεων και, εφόσον απαιτείται, να λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις τους με τις οποίες απαντούν στις αιτιάσεις που τους απηύθυνε τροποποιώντας την ανάλυσή της, ακριβώς για να κάνει σεβαστά τα δικαιώματα άμυνάς τους. Επομένως, πρέπει να παρέχεται στην Επιτροπή η δυνατότητα να διευκρινίζει τον χαρακτηρισμό αυτό στην τελική απόφασή της, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διοικητική διαδικασία, είτε για να παραιτηθεί από αιτιάσεις που αποδείχθηκαν αβάσιμες είτε για να προσαρμόσει και να συμπληρώσει, τόσο από πραγματικής όσο και από νομικής απόψεως, την επιχειρηματολογία που διατύπωσε προς στήριξη των αιτιάσεών της, υπό τον όρο εντούτοις ότι λαμβάνει υπόψη μόνο πραγματικά περιστατικά επί των οποίων οι ενδιαφερόμενοι είχαν την ευκαιρία να παράσχουν εξηγήσεις και ότι, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, παρείχε τα αναγκαία για την άμυνά τους στοιχεία (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψεις 43 και 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 84 Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα προσάπτει, πρώτον, στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν διαπίστωσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της παρά το γεγονός ότι, προκειμένου να αξιολογήσει κατά πόσον μπορούσε να προσαφθεί στην αναιρεσείουσα συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, όσον αφορά τον υπολογισμό του κόστους, σε διαφορετική μεθοδολογία, σε διαφορετικές αρχές και σε διαφορετικά δεδομένα σε σχέση με την επίδικη απόφαση.
- 85 Συναφώς, από τα διαπιστωθέντα από το Γενικό Δικαστήριο πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά συνοψίζονται στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ότι, πριν από την έκδοση της ανακοίνωσης των αιτιάσεων, η Επιτροπή ζήτησε από την αναιρεσείουσα να της παράσχει δεδομένα αποδοτικότητας υπολογιζόμενα εκ νέου με χρήση της μεθοδολογίας του MMAK. Δεδομένου ότι δεν έλαβε τα δεδομένα αυτά, η Επιτροπή, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, έκρινε κατά πόσον υπήρξε συμπίεση των περιθωρίων κέρδους βάσει των δεδομένων UCN τα οποία διέθετε κατά τον χρόνο εκείνο. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 875 της επίδικης αποφάσεως στην οποία παραπέμπει η σκέψη 185 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή έκρινε ότι τα δεδομένα αυτά συνιστούσαν αρκούντως αξιόπιστο δείκτη για τον υπολογισμό του MMAK. Εν συνεχεία, με την απάντησή της επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η αναιρεσείουσα παρέσχε νέα δεδομένα και διευκρίνισε ότι, κατά τον υπολογισμό του MMAK, έπρεπε, αφενός, να ληφθεί υπόψη η αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού της και, αφετέρου, να ληφθούν υπόψη οι ανεπάρκειες του δικτύου της για την παροχή ευρυζωνικών υπηρεσιών. Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή εφάρμοσε τη μεθοδολογία του MMAK.
- 86 Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών αυτών περιστατικών, ιδίως δε του γεγονότος ότι η αναιρεσείουσα υπέβαλε εκτιμήσεις του MMAK για το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2011 σε απάντηση επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, καθώς και βάσει των όσων εκτίθενται στη σκέψη 76 της παρούσας αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η αναιρεσείουσα είχε πλήρη γνώση περί του ότι σκοπός της Επιτροπής ήταν να αποδείξει την ύπαρξη συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους βάσει μεθοδολογίας και αρχών στηριζόμενων στο MMAK.
- 87 Επιπλέον, από τα πραγματικά περιστατικά τα οποία έλαβε υπόψη το Γενικό Δικαστήριο, όπως συνοψίζονται στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ότι ορθώς έκρινε, στις σκέψεις 189 και 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε εφαρμόσει την ίδια μεθοδολογία και τις ίδιες αρχές υπολογισμού του MMAK κατά το στάδιο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων και κατά το στάδιο της επίδικης αποφάσεως. Το γεγονός ότι κατά το στάδιο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων η Επιτροπή έκρινε ότι τα δεδομένα UCN της αναιρεσείουσας συνιστούσαν αρκούντως αξιόπιστο δείκτη για τον προσδιορισμό του MMAK δεν συνεπάγεται ότι η Επιτροπή τροποποίησε τη μεθοδολογία της και τις αρχές του υπολογισμού του κόστους αυτού.
- 88 Επιπλέον, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο τονίζει, στη σκέψη 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την αντιστοιχία μεταξύ των πινάκων που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην επίδικη απόφαση για να στηρίξει την κρίση του ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε μία και την αυτή μεθοδολογία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση της επίδικης αποφάσεως. Ειδικότερα, λαμβανομένων υπόψη των τίτλων τους, με τους πίνακες αυτούς επιδιώκεται η συγκέντρωση ισοδύναμων δεδομένων.
- 89 Επομένως, η αναιρεσείουσα εσφαλμένως προβάλλει προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της ισχυριζόμενη ότι η μεθοδολογία και οι αρχές υπολογισμού του κόστους για τη διαπίστωση συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους ήταν διαφορετικές στα αντίστοιχα στάδια της ανακοίνωσης των αιτιάσεων και της επίδικης αποφάσεως. Ως εκ τούτου, είναι αβάσιμη η αιτίαση της αναιρεσείουσας ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα παραλείποντας να αναγνωρίσει τέτοια προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της.

- 90 Δεύτερον, η αναιρεσεύουσα προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν αναγνώρισε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της, παρά τη διαφορά μεταξύ των σχετικών με το κόστος δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην επίδικη απόφαση.
- 91 Συναφώς, από τις σκέψεις 187, 190 και 192 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι οι διαφορές μεταξύ του κόστους και των περιθωρίων κέρδους που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην επίδικη απόφαση οφείλονται στο ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη ορισμένες αναπροσαρμογές τις οποίες πρότεινε η ίδια η αναιρεσεύουσα, τούτο δε προκειμένου να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματα άμυνάς της. Όπως, όμως, προκύπτει από τη σκέψη 83 της παρούσας αποφάσεως, η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας δεν συνεπάγεται μόνον ότι η Επιτροπή προβαίνει σε ακρόαση των αποδεκτών μιας ανακοίνωσης αιτιάσεων, αλλά επίσης, ότι λαμβάνει υπόψη, εφόσον απαιτείται, τις παρατηρήσεις τους με τις οποίες απαντούν στις αιτιάσεις που τους απηύθυνε τροποποιώντας την ανάλυσή της, προκειμένου ακριβώς να σεβαστεί τα δικαιώματα άμυνάς τους. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, οι διαφορές τις οποίες προβάλλει η αναιρεσεύουσα δεν αποδεικνύουν προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της.
- 92 Επιπλέον, το γεγονός ότι η Επιτροπή προέβη στις αναπροσαρμογές αυτές σε σχέση με τον υπολογισμό των περιθωρίων κέρδους της αναιρεσεύουσας χωρίς να προβεί σε νέα ακρόασή της δεν συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της. Ειδικότερα, οι εν λόγω αναπροσαρμογές πραγματοποιήθηκαν βάσει των δεδομένων που παρέσχε η ίδια η αναιρεσεύουσα κατ' εφαρμογήν των αρχών και της μεθοδολογίας του ΜΜΑΚ, όπως την είχε αναγγείλει η Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία.
- 93 Τρίτον, όσον αφορά τις επικρίσεις κατά της σκέψης 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως σχετικά με την «ενημερωτική σύσκεψη» επί της καταστάσεως του φακέλου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2014, διαπιστώνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας στην εν λόγω σκέψη ότι η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας δεν επέβαλλε στην Επιτροπή να γνωστοποιήσει τους τελικούς υπολογισμούς της των περιθωρίων κέρδους πριν απευθύνει την επίδικη απόφαση στην αναιρεσεύουσα. Η εν λόγω αρχή επιβάλλει στην Επιτροπή μόνον την υποχρέωση να παράσχει στην αναιρεσεύουσα τη δυνατότητα να λάβει λυσιτελώς θέση επί των πραγματικών και νομικών στοιχείων που θα λάβει υπόψη η Επιτροπή για την έκδοση της αποφάσεώς της. Η αναιρεσεύουσα όμως δεν καταδεικνύει ότι τα γνωστοποιηθέντα κατά τη σύσκεψη αυτή δεδομένα προέρχονταν από πραγματικά ή νομικά στοιχεία επί των οποίων δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει θέση κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εν λόγω σύσκεψης.
- 94 Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας, στη σκέψη 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αναιρεσεύουσα είχε ενημερωθεί σχετικά με όλα τα στοιχεία που ασκούσαν συναφώς επιρροή και αφορούσαν τον υπολογισμό των περιθωρίων κέρδους που πραγματοποίησε η Επιτροπή και ότι είχε παρασχεθεί στην αναιρεσεύουσα η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως.
- 95 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, ο δεύτερος λόγος που προβάλλει η αναιρεσεύουσα προς στήριξη της αιτήσεως ανατρέσεώς της πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επί του παραδεκτού

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 96 Η Επιτροπή προβάλλει ένσταση απαραδέκτου του τρίτου λόγου αναιρέσεως, καθόσον με αυτόν η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο υπέπεσε σε ουσιώδες σφάλμα εκτιμήσεως διότι δεν συνέλεξε δεδομένα τρίτων ή διότι δεν προέβη σε δικό του υπολογισμό του ΜΜΑΚ για την εφαρμογή του κριτηρίου του λεγομένου «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης», δεδομένου ότι η αιτίαση αυτή δεν προβλήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.
- 97 Η αναιρεσείουσα αμφισβητεί την εν λόγω ένσταση απαραδέκτου. Φρονεί ότι, με το υπόμνημα απαντήσεώς της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν εξέθεσε στο σύνολό τους τη μέθοδο, τις αρχές και τα δεδομένα υπολογισμού του ΜΜΑΚ στα οποία σκόπευε να στηριχθεί.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 98 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 170, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί να μεταβάλει το αντικείμενο της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δίκης. Συνεπώς, όταν έχει ασκηθεί αναίρεση, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο της νομικής λύσης που δόθηκε κατόπιν της εξέτασης των ισχυρισμών που προβλήθηκαν πρωτοδίκως.
- 99 Κατά συνέπεια, ένας διάδικος δεν μπορεί να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, ισχυρισμό που δεν προέβαλε πρωτοδίκως, διότι τούτο θα σήμαινε ότι ο διάδικος αυτός θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στην κρίση του Δικαστηρίου, του οποίου η αρμοδιότητα επί των αιτήσεων αναιρέσεως είναι περιορισμένη, διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο από τη διαφορά που εκδίκασε το Γενικό Δικαστήριο (απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, Ramondín κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-186/02 P και C-188/02 P, EU:C:2004:702, σκέψη 60).
- 100 Υπενθυμίζεται, επίσης, ότι, στο πλαίσιο της εκτίμησης του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας τιμολογιακής πολιτικής που καταλήγει στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατ' αρχήν και κατά προτεραιότητα, οι τιμές και το κόστος της οικείας επιχείρησης στην αγορά της παροχής υπηρεσιών λιανικής. Μόνον όταν δεν είναι δυνατόν, λόγω των περιστάσεων, να γίνει αναφορά στις εν λόγω τιμές και στο ως άνω κόστος, πρέπει να εξετάζονται οι τιμές και το κόστος των ανταγωνιστών στην ίδια αυτή αγορά (απόφαση TeliaSonera, σκέψη 46).
- 101 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, με τον οποίο προβάλλονται νομικά σφάλματα τα οποία ενέχει η απόρριψη από το Γενικό Δικαστήριο του επιχειρήματος της αναιρεσείουσας ότι η Επιτροπή κακώς απέρριψε τα αιτήματά της περί αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον δεν έκρινε ότι, εφόσον δεν ήταν δυνατόν, για αντικειμενικούς λόγους, να προσδιορίσει επακριβώς τη διάρθρωση του ΜΜΑΚ της αναιρεσείουσας, η Επιτροπή όφειλε να συλλέξει τα δεδομένα των ανταγωνιστών της ή να δημιουργήσει δική της συνεκτική βάση δεδομένων προκειμένου να αναπτύξει μοντέλο βασιζόμενο στο ΜΜΑΚ.
- 102 Ωστόσο, η αναιρεσείουσα δεν αποδεικνύει ότι προέβαλε τέτοια αιτίαση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Όταν, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η αναιρεσείουσα προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν εξέθεσε, στο σύνολό τους, τη μέθοδο, τις αρχές και τα δεδομένα υπολογισμού του ΜΜΑΚ στα οποία σκόπευε να στηριχθεί προκειμένου να εκτιμήσει την ύπαρξη συμπίεσης των περιθωρίων

κέρδους στην προκειμένη περίπτωση, η αναιρεσεύουσα προέβαλε απλώς προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της. Δεν υποστήριξε ότι ήταν σφάλμα να ληφθεί ως βάση για τον σκοπό αυτό το κόστος της. Εξάλλου, η αναιρεσεύουσα δεν ισχυρίστηκε ότι, στη σκέψη 231 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα επιχειρήματά της. Πλην όμως, στην εν λόγω σκέψη το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ρητώς ότι η αναιρεσεύουσα δεν είχε υποστηρίξει ότι έπρεπε στην προκειμένη περίπτωση να εξεταστούν οι τιμές και το κόστος των ανταγωνιστών της στο μέτρο που δεν ήταν δυνατό να γίνει αναφορά στις δικές της τιμές και στο δικό της κόστος.

- 103 Επομένως, δεν αποδείχθηκε ότι η αναιρεσεύουσα ισχυρίστηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηριχτεί στα δεδομένα της προκειμένου να προσδιορίσει το σχετικό κόστος ή ότι ο προσδιορισμός του εν λόγω κόστους θα καθίστατο δυνατός μόνο βάσει των δεδομένων των ανταγωνιστών ή βάσει εξ ολοκλήρου κατασκευασμένων δεδομένων.
- 104 Επομένως, όπως προκύπτει από τη σκέψη 98 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη η αιτίαση την οποία προέβαλε η αναιρεσεύουσα προς στήριξη του τρίτου λόγου αναιρέσεως και με την οποία υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε ουσιώδες σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον δεν συνέλεξε δεδομένα τρίτων ή καθόσον δεν προέβη σε δικό της υπολογισμό του MMAK για την εφαρμογή του κριτηρίου του «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης».

Επί της ουσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 105 Η αναιρεσεύουσα φρονεί ότι, κατά την εκτίμηση περί της υπάρξεως καταχρηστικής πρακτικής συμπίεσης περιθωρίων κέρδους, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε νομικώς εσφαλμένη εφαρμογή του κριτηρίου του «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης» καθόσον απέρριψε τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως που πρότεινε αυτή.
- 106 Κατά την αναιρεσεύουσα, μολονότι η Επιτροπή δέχθηκε τα αριθμητικά στοιχεία της σχετικά με το MMAK κατόπιν αναπροσαρμογής της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού και λαμβανομένης υπόψη της απόσβεσης της αξίας τους, δεν υπήρχε εντούτοις κανένας λόγος να απορριφθούν οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως, δεδομένου ότι και αυτές στηρίζονταν στο κόστος που θα απαιτούσε ένα κατασκευασμένο κατά τον χρόνο έκδοσης της επίδικης αποφάσεως δίκτυο. Πρόκειται για ζήτημα συνοχής ή ίσης μεταχείρισης.
- 107 Η αναιρεσεύουσα φρονεί ότι, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν είχε καταρτίσει μοντέλο κόστους βάσει του MMAK και ότι το MMAK της για το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2010 στηριζόταν σε ποσά που προέκυπταν από την ανάλυση του MMAK της για το έτος 2011, κανένας βάσιμος λόγος δεν δικαιολογούσε την απόρριψη των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να κρίνει, στη σκέψη 233 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να υποπέσει σε νομικό σφάλμα ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως θα οδηγούσαν σε «απόκλιση» από το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η αναιρεσεύουσα κατά τη διάρκεια του διαστήματος της παραβάσεως, ούτε μπορούσε να επισημάνει ότι για τις αναπροσαρμογές αυτές θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη ένα σύγχρονο δίκτυο. Ομοίως, η εκτίμηση, στη σκέψη 226 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα ζητήματα περί της αναπροσαρμογής της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού και της μείωσης της αξίας τους, αφενός, και οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως, αφετέρου, είχαν «διαφορετικό αντικείμενο» δεν ασκεί συναφώς επιρροή, καθόσον η Επιτροπή δεν είχε καταρτίσει σχετικό μοντέλο διότι δεν υπήρχε μοντέλο καταρτισθέν από την Επιτροπή, είναι δε και ανακριβής, διότι τα δύο αυτά ζητήματα αφορούσαν τον υπολογισμό του MMAK. Επιπλέον, η αναιρεσεύουσα υποστηρίζει ότι, όσον αφορά τις προσαρμογές που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου το κόστος των στοιχείων ενεργητικού και μείωσης της αξίας τους να στηρίζεται στις αρχές της αποτίμησης σε τρέχουσα αξία (στο εξής: προσαρμογές CCA), η Επιτροπή δέχθηκε την αρχή κατά την οποία έπρεπε να ληφθεί υπόψη η επικαιροποίηση του κόστους εξοπλισμού και εκμετάλλευσης που θα συνεπαγόταν

η κατασκευή δικτύου κατά τον χρόνο που πραγματοποιήθηκαν οι υπολογισμοί βάσει του κόστους αυτού, ενώ απέρριψε τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως, οι οποίες όμως στηρίζονταν στην ίδια αρχή. Η αναιρεσιβιλλομένη αποφάσεως, ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως τις οποίες πρότεινε η αναιρεσιβιλλομένη έγιναν βάσει του κριτηρίου του «απολύτως αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης», διότι, στην πραγματικότητα, στηρίχθηκαν στο κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης που κατασκεύαζε δίκτυο το 2011 και στο MMAK του 2011 το οποίο ήταν το μόνο διαθέσιμο. Το κόστος που προέκυψε κατ' αυτόν τον τρόπο αντιστοιχεί στο κόστος το οποίο δεν θα χρειαζόταν να καλύψει η αναιρεσιβιλλομένη αν δεν προσέφερε τις οικείες ευρυζωνικές υπηρεσίες.

- 108 Η Επιτροπή εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικά σφάλματα στις σκέψεις 233 έως 235 της αναιρεσιβιλλομένης αποφάσεως, διότι η θέση της αναιρεσιβιλλομένης δεν λαμβάνει υπόψη ούτε τη φύση και τα αποτελέσματα των διαφόρων αναπροσαρμογών ούτε τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή τις δέχθηκε ή τις απέρριψε.

– *Εκτίμηση του Δικαστηρίου*

- 109 Υπενθυμίζεται ότι η εφαρμογή, από κατέχουσα δεσπόμενη θέση επιχείρηση, τιμολογιακής πολιτικής η οποία καταλήγει στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των εξίσου αποτελεσματικών με εκείνη ανταγωνιστών της συνιστά κατάχρηση, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, εφόσον είναι ικανή να παραγάγει αποτελέσματα εκτοπισμού για τους ανταγωνιστές της καθιστώντας δυσχερέστερη, αν όχι αδύνατη, την πρόσβαση των ανταγωνιστών αυτών στη σχετική αγορά (πρβλ. απόφαση TeliaSonera, σκέψεις 63 έως 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 110 Επιπλέον, η εκτίμηση περί του αν είναι θεμιτή η τιμολογιακή πολιτική της κατέχουσας δεσπόμενης θέσης επιχείρησης πρέπει, κατ' αρχήν, να στηρίζεται σε κριτήρια σχετικά με τις τιμές, βασιζόμενα τόσο στο κόστος με το οποίο επιβαρύνεται η ίδια αυτή επιχείρηση όσο και στη στρατηγική της. Όσον αφορά ιδίως τιμολογιακή πολιτική που οδηγεί στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των ανταγωνιστών της, η χρήση τέτοιων κριτηρίων ανάλυσης παρέχει τη δυνατότητα να εξακριβωθεί αν η ίδια η κατέχουσα δεσπόμενη θέση επιχείρηση θα ήταν σε θέση να προσφέρει τις δικές της παροχές λιανικής στους τελικούς πελάτες χωρίς να υφίσταται ζημία, αν ήταν προηγουμένως υποχρεωμένη να καταβάλλει τις δικές της τιμές χονδρικής για τις ενδιάμεσες παροχές (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 2010, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, C-280/08 P, EU:C:2010:603, σκέψη 201, και TeliaSonera, σκέψεις 41 και 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 111 Στην προκειμένη περίπτωση, από τις σκέψεις 186, 187 και 217 της αναιρεσιβιλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, για την εκτίμηση του κόστους ενός ανταγωνιστή τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικού με την αναιρεσιβιλλομένη, ο οποίος προσφέρει υπηρεσίες ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο μέσω δικού του δικτύου, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το κόστος των στοιχείων ενεργητικού που συνθέτουν το δίκτυο αυτό. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως, η αναιρεσιβιλλομένη, υποβάλλοντας το κόστος αυτό στην Επιτροπή, ζήτησε από αυτήν, αφενός, να αναπροσαρμόσει την αξία των στοιχείων του ενεργητικού και, αφετέρου, να λάβει υπόψη τις ανεπάρκειες του δικτύου της μέσω των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως. Η Επιτροπή δέχθηκε να περιλάβει στην ανάλυσή της σχετικά με τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, μεταξύ άλλων, την αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων ενεργητικού της αναιρεσιβιλλομένης και να αφαιρέσει, όσον αφορά τα ειδικά πάγια έξοδα, τις συναφείς και κοινές δαπάνες. Αντιθέτως, απέρριψε τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως.
- 112 Στις σκέψεις 222 έως 239 της αναιρεσιβιλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ορθώς η Επιτροπή αρνήθηκε να λάβει υπόψη τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως. Το Γενικό Δικαστήριο αιτιολόγησε την απόφαση αυτή κρίνοντας μεταξύ άλλων, στη σκέψη 225 της αναιρεσιβιλλομένης αποφάσεως, ότι οι εν λόγω αναπροσαρμογές συνίσταντο στη διόρθωση των στοιχείων ενεργητικού στο κατά προσέγγιση επίπεδο ενός αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης ο οποίος θα κατασκεύαζε

βέλτιστο δίκτυο προσαρμοσμένο για να καλύψει μελλοντική ζήτηση βασισμένη στις «σημερινές» πληροφορίες και στις προβλέψεις της ζήτησης. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επομένως ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως βασίζονταν σε πρόβλεψη καθώς και σε μοντέλο βέλτιστου δικτύου και όχι σε εκτίμηση η οποία αντανάκλυνε το αυξητικό κόστος των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού της αναιρεσείουσας.

- 113 Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εντεύθεν, στη σκέψη 226 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως, εν γένει, και η αντικατάσταση των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού με τα αντίστοιχα πιο σύγχρονα στοιχεία ενεργητικού, ειδικότερα, είχαν στόχο διαφορετικό από την αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων ενεργητικού που πρότεινε η αναιρεσείουσα. Επιπλέον, έκρινε ότι η συνεκτίμηση από την Επιτροπή της αναπροσαρμογής της αξίας των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού που πρότεινε η αναιρεσείουσα λόγω της ελλείψεως άλλων περισσότερο αξιόπιστων στοιχείων σχετικά με το MMAK ουδόλως συνεπαγόταν ότι η Επιτροπή είχε, εκ του γεγονότος αυτού, κατ' ανάγκην αποδεχθεί τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως, με αποτέλεσμα το θεσμικό αυτό όργανο βασίμως να μεταχειρίζεται με διαφορετικό τρόπο, αφενός, την αντικατάσταση των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού με τα αντίστοιχα πιο σύγχρονα στοιχεία ενεργητικού και, αφετέρου, την αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων ενεργητικού που πρότεινε η αναιρεσείουσα.
- 114 Επιπλέον, στις σκέψεις 227 έως 235 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως θα οδηγούσαν σε υπολογισμό του MMAK όχι βάσει των στοιχείων ενεργητικού της αναιρεσείουσας, αλλά βάσει εκείνων ενός υποθετικού ανταγωνιστή. Στη σκέψη 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ιδίως, αφενός, ότι η αντικατάσταση των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού με τα αντίστοιχα πιο σύγχρονα αποσκοπούσε σε αναπροσαρμογή του κόστους των στοιχείων ενεργητικού με διατήρηση της αξίας των «σημερινών» στοιχείων ενεργητικού, χωρίς εντούτοις να πραγματοποιηθούν κατάλληλες προσαρμογές της μείωσης της αξίας τους και, αφετέρου, ότι η συνεκτίμηση της πλεονάζουσας ικανότητας των δικτύων βάσει της «τρέχουσας» χρησιμοποιούμενης ικανότητας θα είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό των στοιχείων ενεργητικού της αναιρεσείουσας που δεν χρησιμοποιούνταν με παραγωγικό τρόπο. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού, στη σκέψη 233 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε σφάλμα κρίνοντας ότι η συνεκτίμηση των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως θα οδηγούσε σε απόκλιση από το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η αναιρεσείουσα μεταξύ της 12ης Αυγούστου 2005 και της 31ης Δεκεμβρίου 2010. Τέλος, στη σκέψη 234 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν παραβίασε την αρχή κατά την οποία η εξέταση περί της υπάρξεως συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους πρέπει να βασίζεται στο κριτήριο του «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης», όταν επισήμανε, κατ' ουσίαν, ότι ήταν αναπόφευκτο να παραμένουν ενίοτε αχρησιμοποίητες ορισμένες ικανότητες. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, εάν η Επιτροπή είχε δεχθεί τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως που συνδέονταν με τις πλεονάζουσες ικανότητες της αναιρεσείουσας, οι υπολογισμοί του MMAK της αναιρεσείουσας θα αντανάκλυναν το κόστος ενός βέλτιστου δικτύου το οποίο αντιστοιχεί στη ζήτηση και δεν πάσχει τις ανεπάρκειες του δικτύου του συγκεκριμένου φορέα εκμετάλλευσης.
- 115 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε εσφαλμένως το κριτήριο του «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης» και ότι παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχείρισης, καθόσον επικύρωσε την εκ μέρους της Επιτροπής απόρριψη των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως. Προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, η αναιρεσείουσα προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι οι αναπροσαρμογές αυτές αφορούσαν μόνον τα υπάρχοντα δεδομένα σχετικά με το MMAK, ήτοι τα δεδομένα της για το έτος 2011, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ενδεικτικώς για το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2011. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι με τις εν λόγω αναπροσαρμογές επιχειρήθηκε η αποτύπωση του τρέχοντος κόστους εξοπλισμού και εκμετάλλευσης που θα συνεπαγόταν ένα δίκτυο κατασκευασμένο κατά την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως («σήμερα»), όπως ακριβώς και οι προσαρμογές CAA τις οποίες η Επιτροπή δέχθηκε να λάβει υπόψη.

- 116 Εντούτοις, το γεγονός ότι το MMAK που έλαβε υπόψη η Επιτροπή για το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2010 είχε εκτιμηθεί βάσει των δεδομένων της αναιρεσείουσας που αφορούσαν το έτος 2011 και ότι αυτό που επιδιώχθηκε με τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως ήταν η επικαιροποίηση του κόστους εξοπλισμού και εκμετάλλευσης σε σχέση με δίκτυο κατασκευασμένο κατά την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι ήταν νομικώς εσφαλμένη η εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, στις σκέψεις 225 και 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία αυτό που επιδιωκόταν με τις εν λόγω προσαρμογές ήταν να γίνει εκτίμηση του κόστους των υφιστάμενων στοιχείων ενεργητικού μέσω αντικαταστάσεώς τους με τα αντίστοιχα πιο σύγχρονα ώστε να αντανakλούν περισσότερο το κόστος ενός ανταγωνιστή εξίσου αποτελεσματικού με την αναιρεσείουσα. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας, στις σκέψεις 226 και 233 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συνεκτίμηση των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως είχε διαφορετικό αντικείμενο από εκείνο της αναπροσαρμογής της αξίας των στοιχείων ενεργητικού και θα είχε οδηγήσει σε απόκλιση από το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η αναιρεσείουσα μεταξύ της 12ης Αυγούστου 2005 και της 31ης Δεκεμβρίου 2010.
- 117 Ομοίως, το γεγονός ότι τα μόνα δεδομένα που έλαβε υπόψη η Επιτροπή για τον υπολογισμό του MMAK ήταν αυτά της αναιρεσείουσας που αφορούσαν το έτος 2011 και ότι οι αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως αποσκοπούσαν στην επικαιροποίηση του κόστους εξοπλισμού και εκμετάλλευσης σε σχέση με δίκτυο κατασκευασμένο κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα ή σε σφάλμα ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών, λόγω της εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση του κριτηρίου του «εξίσου αποτελεσματικού οικονομικού φορέα», κρίνοντας, στη σκέψη 234 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συνεκτίμηση των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως που συνδέονται με τις πλεονάζουσες ικανότητες θα αντανakλούσε το κόστος που συνδέεται με βέλτιστο δίκτυο το οποίο αντιστοιχεί στη ζήτηση και δεν πάσχει τις ανεπάρκειες του δικτύου της αναιρεσείουσας.
- 118 Εφόσον δεν αποδείχθηκε ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα επικυρώνοντας τη μη συνεκτίμηση, εκ μέρους της Επιτροπής, των αναπροσαρμογών βελτιστοποιήσεως τις οποίες πρότεινε η αναιρεσείουσα κατ' εφαρμογήν του κριτηρίου του «εξίσου αποτελεσματικού φορέα εκμετάλλευσης», το γεγονός ότι οι αναπροσαρμογές αυτές πραγματοποιήθηκαν βάσει των ιδίων δεδομένων με εκείνα που αποτέλεσαν αντικείμενο άλλων προσαρμογών τις οποίες έλαβε υπόψη η Επιτροπή, όπως οι προσαρμογές CCA της αναιρεσείουσας, δεν ασκεί επιρροή συναφώς. Ειδικότερα, η συνεκτίμηση του κόστους και των αναπροσαρμογών του για την εξέταση τιμολογιακής πολιτικής που καταλήγει στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των ανταγωνιστών της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι το γεγονός ότι άλλες αναπροσαρμογές του κόστους αυτού έχουν ήδη γίνει δεκτές από την Επιτροπή, αλλά το κριτήριο ενός τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικού με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση ανταγωνιστή.
- 119 Εν πάση περιπτώσει, εσφαλμένη εφαρμογή του κριτηρίου αυτού λόγω του ότι ελήφθησαν υπόψη ορισμένες αναπροσαρμογές του κόστους δεν μπορεί να δικαιολογήσει, καθαυτή, τη συνεκτίμηση και άλλων αναπροσαρμογών στο όνομα της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Ειδικότερα, η αρχή της ίσης μεταχείρισης πρέπει να συμβαδίζει με την τήρηση της νομιμότητας, κατά την οποία ουδείς δύναται να επικαλεστεί υπέρ αυτού παρανομία (πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, Pappalardo κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-350/16 P, EU:C:2017:672, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 120 Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε ούτε σε νομικό σφάλμα ούτε σε σφάλμα κατά τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών επικυρώνοντας το βάσιμο της άρνησης της Επιτροπής να λάβει υπόψη τις αναπροσαρμογές βελτιστοποιήσεως.
- 121 Συνεπώς, ο τρίτος λόγος αναίρεσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και ως εν μέρει αβάσιμος.

Επί του αιτήματος να εφαρμοστεί ως προς την αναιρεσείουσα τυχόν ευνοϊκή απόφαση

- ¹²² Η αναιρεσείουσα ζητεί να ισχύσουν και ως προς αυτήν τα αποτελέσματα που θα παραχθούν σε περίπτωση που γίνει δεκτός, ο λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η DT προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως της στην υπόθεση C-152/19 P κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής (T-827/14, EU:T:2018:930), με τον οποίο η DT επικρίνει την εν λόγω απόφαση καθόσον κρίθηκε με αυτήν ότι ορθώς η Επιτροπή συνήγαγε ότι η αναιρεσείουσα και η ίδια αποτελούσαν μέρος ενιαίας επιχείρησης και ότι αμφότερες ήταν υπεύθυνες για την παράβαση που διαπιστώθηκε με την επίδικη απόφαση. Προς στήριξη του αιτήματος αυτού, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως έχει το ίδιο αντικείμενο με εκείνο του τετάρτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η ίδια ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.
- ¹²³ Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το αίτημα αυτό πρέπει να απορριφθεί, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για λόγο αναιρέσεως, ότι η ευθύνη της αναιρεσείουσας δεν πηγάζει από τη συμπεριφορά της DT και ότι, εν πάση περιπτώσει, η αίτηση αναιρέσεως της DT στην υπόθεση C-152/19 P πρέπει να απορριφθεί.
- ¹²⁴ Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, με τη σημερινή απόφασή του, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής (C-152/19 P), το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως της DT στην εν λόγω υπόθεση, με αποτέλεσμα το αίτημα της αναιρεσείουσας να είναι αλυσιτελές, διότι κατέστη άνευ αντικειμένου.
- ¹²⁵ Επομένως, η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹²⁶ Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων.
- ¹²⁷ Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ανωτέρω κανονισμού, που έχει εφαρμογή στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου του 184, παράγραφος 1, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- ¹²⁸ Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα ηττήθηκε και η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της στα δικαστικά έξοδα, θα φέρει, πέραν των δικών της δικαστικών εξόδων, και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει τη Slovak Telekom a.s., πέραν των δικών της δικαστικών εξόδων, και στα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής.**

(υπογραφές)